

Notes sobre els Abaciologis del monestir de Santa Maria de Ripoll.

(Nou abaciologi)

Antoni Llagostera i Fernández

Una mirada als abaciologis (l·listats o catàlegs d'abats) del monestir de Santa Maria de Ripoll publicats fins avui, palesa un nivell de discordança entre ells més o menys alt.

Com a fruit d'un treball amb biografies dels abats i monjos del monestir de Santa Maria de Ripoll, però encara en curs de preparació, he anat confeigint un abaciologi bastant més concret, que esmena en part els més moderns abaciologis.

Aquest treball va començar essent, el setembre de 1993, un simple treball d'unificació de les dades extretes dels dos abaciologis de Ripoll que aleshores tenia més a mà: el de l'any 1888, de Josep Maria Pellicer^a, i el d'Antoni Pladevall per la *Gran enciclopèdia catalana*^{1 b}, i no era més que un treball per crear un quadre a incloure en altres investigacions i treballs.

De les discordances que tenien ambdós treballs i de les seves manques de concreció, de l'aportació de les dades extretes dels altres abaciologis del monestir de Ripoll fins ara publicats, i de recerques sobre la personalitat de cada un dels abats, n'ha resultat un nou abaciologi, més complert. Per confeigir aquest nou abaciologi del monestir de Santa Maria de Ripoll, a més de les dues aportacions abans esmentades, han estat especialment interessants el complert abaciologi que va publicar l'any 1821 Jaume Villanueva en el volum VIII de *Viaje literario a las iglesias de España*^{2 c},

1. A partir d'aquesta nota citarem *Gran Enciclopèdia Catalana* com a GEC.

2. Citarem Villanueva sempre com a *Viaje literario*.

les dades fornides per la crònica d'Eudald Mirapeix^d, les dels dos textos publicats per Pellicer amb anterioritat a la seva obra de 1888e, la llista d'abats ripollesos que hi ha al *Diccionario de historia eclesiástica de España*^{5 f} i, darrerament, l'aportació de Jordi Mascarella, amb l'edició de "L'abaciologi glossat del monestir de Ripoll"^g. El volum ja publicat corresponent al Ripollès de *Catalunya romànica*^{4 h} no fa més que copiar l'abaciologi de la *GEC*, amb poques variacions.

A aquests abaciologis de Ripoll hi he anat aportant també les dades que forneixen els abaciologis més antics, bastant parcials donat el seu any de publicació, que publicaren l'any 1613 Antonio de Yepesⁱ, l'any 1677 Gregorio de Argai, i l'any 1774 Enrique Flórez^k. Aquests abaciologis, amb un aparell crític primari, a vegades donen dades que, contrastades amb les dades dels abaciologis i episcopologis més moderns, ajuden a bastir dades més exactes i a veure el fil de les errades.

A aquest conjunt d'aportacions cal també afegir-hi les que es poden realitzar sobre la base del necrologi del monestir de Ripoll^l, publicat per Eduard Junyent, que forneix dades fins el segle XIII. Interessants resulten les aportacions que es poden extreure també del necrologi de Sant Cugat, de l'obituari de la Congregació Benedictina Claustral o de les professions monàstiques emeses a Sant Pau del Camp de Barcelona

De les fonts de referència general consultades cal enumerar els abaciologis i episcopologis concernents, que es creuen amb els noms de l'abaciologi de Ripoll, i que apareixen en les obres de Villanueva (*Viaje literario a las iglesias de España*), en l'obra d'Eubel *Hierarchia catholica*^m, a la *GEC*, a la *Enciclopedia universal ilustrada europea-americana*, de Espasa-Calpe, els volums fins ara publicats de *CR*, el *DHEE* i els diferents volums d'*España Sagrada*ⁿ. Especialment interessants, ja que han estat una important aportació de dades, són els abaciologis que ofereix Francesc Monsalvatge en la seva sèrie de *Noticias históricas*.

3. Citarem sempre aquesta obra com a *DHEE*.

4. A partir d'aquesta nota citarem *Catalunya Romànica* com a *CR*.

A les dades resultants ha estat necessari aportar-hi informacions disperses proporcionades per una infinitat de fonts bibliogràfiques, des de les fonts de referència general mencionades fins a biografies enciclopèdiques. Un exemple poden ser les dades donades per Philippe Lazerme^p en el seu repàs genealògic de la noblesa catalana del Rosselló, així com les dades aportades per Antoni Maria Tobella en la seva cronologia dels capítols de la Congregació Claustral Tarraconense i Cesaragustana^q.

Altres aportacions documentals han estat les proporcionades pels treballs sobre els moviments monàstics d'Alexandre Masoliver^r i Anscari Maria Mundó^s, i en relació a l'etapa més propera de la història del monestir de Ripoll, les de Cayetano Barraquer i Roviralt^t,

D'entre les fonts ripolleses utilitzades, a més de les ja citades, cal destacar les dades aportades per Eudald Graells en el seu treball sobre l'establiment de consolat o ajuntament a Ripoll^u i les que sobre els abats de Camprodon aporten, a vegades, Josep Morer^v i Llorenç Birba^w.

Aquest treball de refosa ha comportat, com no podia ser d'altra manera, i més davant l'allau de dades i de les discrepances existents, una crítica de les dades de Pellicer i de Pladevall, i alhora de totes les altres aportacions, donant peu a tota una sèrie d'interrogants, que he procurat omplir i clarificar en la mesura del possible, sempre sobre la base de documentació ja existent.

Aquest nou abaciologi de Ripoll, així confeccionat, aporta novetats i ha permès poder donar una informació més acurada. S'han completat alguns dels noms dels abats de Ripoll i s'han equilibrat i precisat les dates dels seus abadiats.

Vet aquí algunes de les aportacions que en resulten:

Els abats del segle XI

Inexplicablement, en l'abaciologi de Pladevall els abats intrusos (Adalbert i Miró) que va patir el monestir de Ripoll en el segle XI són situats abans de l'abat Guillem Bernat, abat de Ripoll entre 1056-1068, quan segons totes les informacions aquests foren intrusos en els anys 1061-1063 i 1067-1068.

Els abats comendataris de designació papal i reial.

També les dades recollides han permès millorar les referències als diferents abats comendataris que per designació papal o reial es succeeixen entre 1461 i 1586. En aquest terreny cal mencionar la inclusió de García Jiménez de Cisneros.

Un abat de Ripoll anomenat Jaume, cardenal de Sant Climent

En els abaciologis de Ripoll existents fins ara hi ha mencionat sempre un Jaume, cardenal de Sant Climent, abat comendatari de Ripoll, entre els anys 1506 i 1517.

Aquesta manca de concreció, fins i tot en els abaciologis més recents, per exemple el d'Antoni Pladevall (CR [1987]), és fàcilment subsanable. Una consulta a l'obra de Conradus Eubel, *Hierarchia Catholica*, ens aclareix ràpidament qui és aquest Jaume, cardenal de Sant Climent. Es tracta de Jacobus Serra, bisbe d'Arboren, nomenat cardenal de Sant Climent, una de les esglésies cardenalícies de Roma, pel Papa Pius III el 28 de setembre de 1500.

El que resulta xocant, però, és que aquesta clarificació del nom de l'abat comendatari ripollès ja havia estat indicada, si mirem la informació de Monsalvatje, a començaments de segle (1889-1919), qui ja col·loca Jaume Serra com a l'abat de Ripoll.

L'abat Pere Sanxo i Olives

Una segona aportació en aquesta clarificació de l'abaciologi de Ripoll es refereix a Pere Sancho.

Aquest Pere Sancho castellanitzat correspon al menorquí Perè Sanxo i Olives, monjo de Montserrat i missioner a Amèrica. Es completa així un nom de l'abaciologi ripollès. La figura d'aquest abat ja havia estat clarificada des dels anys quaranta.

Ferran Martí Camps: "Epistolario familiar de Dom Pedro Sancho y Olives" a *Revista de Menorca*. Anys XLIV, XLV i XLVI. Volumes XXV, XXVI i XXXVII. pp 79-91(1948); 39 - 55 i 195-216(1949); i 65-84 i 182-228(1950).

Els anys de seu vacant del segle XVI i l'abat Francesc de Pons

Els abaciologis fins ara publicats indicaven que entre 1586 i 1596, durant vuit anys, el càrrec d'abat del monestir de Ripoll va restar vacant⁵ i que fins 1596 no va ocupar l'abaciat Francesc de Pons.

L'abaciologi glossat de Ripoll indica que "*quadragesimus tertius abbas fuit Franciscus de Pons anno 1597* (El quaranta-tresè abat va ser Francesc de Pons, a l'any 1597)"⁶. Segons quasi tots els abaciologis ripollesos, Francesc de Pons no va ser abat de Ripoll fins 1596 o 1597⁷. Però les dades existents ens indiquen que era abat ja des de 1594. Per exemple, en la documentació de la Congregació Claustral s'indica el nom de Francesc Pons com a abat de Ripoll, segon president de Catalunya, durant el Capítol de 1594. Que abans de 1596 Pons era abat de Ripoll en tenim altres proves: amb carta datada a Barcelona el 2 de gener de 1595, Francesc de Pons ja proposava tres candidats per ocupar el càrrec de Paborde d'Ager⁸. [Aja]

Els abats Jaume de Meca i Gispert d'Amat

La investigació realitzada ha permès també donar claredat als temps dels abaciats de Jaume de Meca i Gispert d'Amat, que varen governar l'abadia ripollesa en els convulsos anys posteriors a la revolta dels Segadors.

Segons Pellicer, Gispert d'Amat va governar l'abadia ripollesa entre 1663 i 1664, i Jaume de Meca entre 1664 i 1666. Pladevall ja va invertir, correctament, l'ordre, col·locant Jaume de Meca com a abat de Ripoll l'any 1658

5. Tobella: "Cronologia dels capítols de la Congregació Claustral Tarraconense i Cesaraugustana (Primera part: 1219-1661)" a *Analecta Montserratensia*. Volum X, Número II (1964). p. 343.
6. Mascarella: "L'abaciologi glossat del monestir de Ripoll" a *Annals 1989-1990*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (1991). pp. 42-43.
7. Indica 1596 Pladevall: Quadre "Abaciologi de Ripoll" a *GEC*. Volum 12 (1978). p. 620; i *CR*. Volum X: El Ripollès (1987). p. 216. Altres indiquen la data de 1597. Per exemple, Villanueva: *Viaje literario*. Volum VIII (1821). p. 18; *DHEE*. Volum . (19..). p. 1631; i Pellicer: *El monasterio de Ripoll* (1873). p. 82; *Santa María de Ripoll* (1878). p. 224; i *Santa María del monasterio de Ripoll* (1888). p. 401.
8. Zaragoza Pascual: "Documentos inéditos referentes a la reforma monástica en Cataluña durante la segunda mitad del siglo XVI (1555-1600)" a *Studia Monastica*. Volum 19. Fascicle 1 (1977).

i Gispert d'Amat entre 1663 i 1664. Cal dir que en l'abaciologi glossat de Ripoll no s'esmenta el nom de Jaume de Meca.

La investigació confirma les dades de Pladevall, ja que Jaume de Meca i Tercà fou abat de Ripoll l'any 1658 i el va seguir Gispert d'Amat i Desbosc, que va ocupar l'abadia entre 1663-1664.

Altres dades millorades

Més enllà de clarificar aquestes dades, com a fruit del treball realitzat, hem pogut també afinar alguns dels noms i cognoms (que per exemple, en alguns casos, Pladevall encara col·loca amb interrogants) i bastants de les dates d'anys, fins arribar en alguns casos a fixar dia i mes de la seva elecció, designació o presa de possessió, o defunció, canvi de càrrec, etc.

Algunes dades encara per resoldre

Entre les dates que tenim dels abaciats de Guillem de Camps (elegit abat el 21 d'octubre de 1310 i que segons indiquen Villanueva i Pellicer va morir el 21 d'octubre de 1322) i l'abaciat posterior de Ponç de Vallespirans, que ha estat datat entre els 1318-1325, hi ha una superposició de dates.

Un treball de síntesi històric, no arxivístic

Com es pot veure, el resultat és un treball menut, que dona lloc a un renovat abaciologi o llistat dels abats del monestir de Santa Maria de Ripoll.

És un treball de síntesi històrica, fruit d'aplegar els materials, estudis i articles que parlen d'algun dels abats de Ripoll. No és un treball arxivístic, de consulta de materials manuscrits (l'excepció, la crònica de Mirapeix). No és pas, en aquest sentit, un treball que aportï nova documentació. És sols un aplegament d'informacions, una posada en ordre, que crec que, en conjunt, donen una nova visió de la història del monestir de Ripoll.

Una renovada visió de la vida del monestir de Ripoll

Cal avançar que, del treball que tinc en curs sobre els abats i monjos del monestir de Ripoll⁹, se n'extreu una visió que contrasta amb l'opinió que sobre la història del monestir de Ripoll es dóna en obres de consulta generalistes, decantades a parlar de la decadència del monestir durant segles, donant pas a una valoració global més matisada dels principals responsables del monestir i del seu entorn històric.

És un treball que configura biografies dels diferents abats i monjos ripollesos, i els aporta elements per a la seva valoració, i sobretot, els col·loca dins de la seva època, permetent-nos una nova visió dins els esdeveniments històrics contemporanis, catalans i espanyols, i donant, sobretot, tot el conjunt, una nova llum a visions parcials de la història del monestir.

Ja Mascarella assenyalava que en l'abaciologi glossat de Ripoll "s'hi podrà resseguir sense intermediaris l'esquema general de com es concebia l'existència i la història del monestir al segle XVIII per part dels que hi vivien, i es podrà constatar amb una certa sorpresa la distància que ens en separa. (Basti només comprovar com la importància que dóna el text a l'abat Oliba -avui dia, després de la historiografia romàntica, per antonomàsia relacionat amb el monestir- empal·lideix al costat d'altres personatges més oblidats: Ramon de Savarrés, Ramon Descatllar o Fèlix de Vilaplana)"¹⁰.

El treball en curs de preparació sobre els abats i monjos del monestir de Santa Maria de Ripoll, que potser algun dia veurà la llum, ofereix una nova visió, més contrastada, del paper dels diferents abats i monjos ripollesos, on no sols brillen amb llum resplendent els Daguí, Arnulf o Oliba, sinó on també destaquen els Ramon de Savarrés, Ramon Descatllar i Fèlix de Vilaplana, o els Ramon de Berga, Galceran de Besora, Bertran de Bac, Marc de Villalba, Bertran de Samasó, Ponç Andreu de Vilar, Jaume Serra,

9. Que per ara té el títol de *Abats i monjos del monestir de Santa Maria de Ripoll* i que ocupa prop de 450 pàgines a un espai.

10. Mascarella: "L'abaciologi glossat del monestir de Ripoll" a *Annals 1989-1990*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (1991). p. 15.

Jaume de Ric, Climent Mai, Francesc de Ponts, Francesc de Santjust, Pere Sanxo, Francesc de Copons, Gispert d'Amat i Andrés de Casaus, per citar sols alguns dels quasi setanta regents de l'abadia de Ripoll.

Al paper dels abats cal afegir-hi el dels monjos, que moltes vegades tenen una rellevància molt superior a la dels seus superiors monàstics.

Nova valoració del paper del monestir de Ripoll: Declivi del monestir o del país

La consideració que a partir del segle XIII va començar el declivi del monestir de Ripoll ha estat una referència constant en les mencions al monestir ripollès. Són, però, referències que cal considerar acrítiques i que bandejaven la relació del monestir de Ripoll amb la situació general del país.

Alguns situen l'inici de progressiu declivi del monestir de Ripoll a la mort de Ramon Berenguer IV tot dient:

“En adelante, Ripoll vivirá de su prestigio. Aunque su poderío temporal irá aún creciendo, su tradición literaria y artística se desvanecerá poco a poco, al mismo tiempo que se acentúa su decadencia religiosa. La historia del monasterio se reduce más y más a la de sus luchas contra la jurisdicción civil y la tutela eclesiástica de los obispos de Vich. En 1460 empieza la desastrosa serie de abades comendatarios. La reforma introducida en 1597, cuando la erección de la Congregación Claustral, devolvió el régimen a los abades regulares, pero los monjes siguieron llevando una vida cada vez más semejante a la de los canónigos. Hasta que, finalmente, el monasterio fue saqueado e incendiado el 9-VII-1835. Diez años más tarde moría, exclaustrado, su último abad”¹¹.

Aquesta visió tan simple, amb alguna que altra aportació i lleugera inflexió positiva, és la que també dona Pladevall:

11. *DHEE*, p. 1630.

“El segle XIII començà el declivi a desgrat de l’entrada primicera a la Congregació Claustral Tarraconense. Les lluites per afermar la seva jurisdicció civil en els antics i nous territoris (Olot, Tossa de Mar, la Guàrdia de Ripoll) i les bregues contra els bisbes de Vic per la vigilància religiosa de les nombroses parròquies i súbdits del monestir, que l’abat li denegava emparant-se en les seves butlles i privilegis d’exempció dels anys 951, 1062, 1079, 1096, etc, foren causa de la pèrdua de moltes energies. Els segles següents augmentà l’estancament del monestir a causa del despolament, de la pèrdua del monestir de Montserrat, que s’independitzà el 1402, i sobretot amb la qüestió dels abats comendataris a partir del 1460. També es fraccionà el patrimoni monàstic amb l’autonomia cada vegada major de les antigues pabordies (de Palau d’Osona, d’Aja de Cerdanya, de Berga) i la repartició dels béns entre els càrrecs monàstics (cambrer, infermer, cellerer), que crearen cases independents entorn del vell edifici monàstic i visqueren més com a canonges amb patrimoni propi que com a monjos. El terratrèmol del 1428 fou també fatal per al monestir: caigueren les antigues voltes, que foren canviades per altres de gòtiques, i va enderrocar un campanar. La reforma urgida pels capítols del 1563 i del 1566 de la Congregació Claustral retronà el govern de l’abadia als abats regulars, però hom no assolí de retornar a l’antiga regularitat; hi hagué en aquests temps avalots contra les idees reformistes empeses pel Concili de Trento. Els darrers segles de vida monàstica foren d’esllanguiment i lluites amb els habitants de la vila de Ripoll, que volien alliberar-se de la tutoria del monestir. El 1830 es consumà la darrera i més forta mutilació contra l’antiga església monàstica: es reduïren les cinc naus a tres, i sota els imperatius dels nous gustos neoclàssics hom disfressà l’interior amb revestiments i motllures de guix. El 1835, arran de l’exclaustració, foren incendiats l’església i el monestir i es dispersà la comunitat (que tenia aleshores 18 membres)”¹².

12. Antoni Pladevall: Entrada “Ripoll, monestir de” a *GEC*, Volum 12 (1978), p. 620-621. La mateixa valoració es fa a *CR*, Volum X: *El Ripollès* (1987), p. 220, quan es diu: “És impossible seguir detalladament la història del monestir de Ripoll els quatre darrers segles de la seva existència. Tot i algunes realitzacions materials, foren segles de supervivència i de decadència, sense l’esperit creatiu i l’esplendor antiga”.

Pladevall, en l'apartat dedicat al monestir de Ripoll, a la *Gran geografia comarcal de Catalunya*, fa una visió molt semblant que, per sintètica, crec necessari transcriure:

“Al segle XIII comença el seu declivi, tot i ésser encara durant alguns segles el monestir de més prestigi dins la Congregació Claustral Tarraconense, de la qual formà part des de la seva creació (1215). Des de mitjan segle XIV s'accentuà l'estancament i la minva del monestir, a causa del despoblament general del país, de la pèrdua de Montserrat, que s'independitzà el 1402, i encara més quan la casa començà a ser dirigida per abats comendataris, a partir del 1460. L'esperit reformista recollit als decrets del Concili de Trento i al capítols de la Congregació Claustral del 1563 i el 1566 retornà l'abadia als abats regulars i es reorganitzà la vida monàstica, però el monestir ja no recuperà l'esplendor antiga, i al moment de la seva exclaustració i destrucció (1835) comptava només amb 18 monjos”¹³.

Aquesta visió que redueix quasi set segles de vida del monestir ripollès a un pur declivi, sense inflexions ni recuperacions, i sobretot, sense tenir present el marc religiós, cultural i polític, que també va patir molts alts i baixos, simplifica la realitat i no li fa honor.

En els textos exposats, el declivi del monestir de Ripoll és valorat en el terreny religiós, econòmic, polític i cultural. En cadascun d'aquests aspectes és possible fer-hi precisions que modifiquen molt la valoració final.

En el terreny religiós cal tenir present que la majoria dels monestirs benedictins de Catalunya, en els segles esmentats, vivien de la mateixa manera, i sols en comptats casos (el cas de Montserrat, subjecte a una Congregació monàstica castellana) varen imposar-se noves formes d'organització, que avui podem valorar, més enllà de la propaganda, en relació amb la seva aportació al país i amb la seva virtut i respecte als ideals eclesiàstics.

13. *Gran geografia comarcal de Catalunya*. Volum 1: Osona i el Ripollès (1981). p. 316.

Davant una situació d'aquestes característiques, ¿com s'explica, en aquest marc de decadència sense pal·liatius, del país i no sols del monestir de Ripoll, que durant el segle XVII el monestir de Ripoll continuï essent la major de les propietats eclesiàstiques de Catalunya? El prestigiós historiadore J. H. Elliott esmenta, com a exemple, en el seu clàssic llibre *La rebelión de los catalanes*, que l'abadia de Ripoll era, l'any 1640, de les catorze existents a Catalunya, "la más rica" i que "tenía más de 6.000 vasallos"¹⁴. I és sols un exemple que continua vigent fins el final dels grans monestirs catalans al primer terç del segle XIX.

El resum ràpid de la vida del monestir de Ripoll fet pels textos aportats no explica el paper polític que el monestir va continuar jugant en la història de Catalunya, seguint, sempre, els seus avatars i alts i baixos. En aquest terreny, cal mencionar la relació del monestir de Ripoll amb el bandidatge d'arrell barroca, o el paper que feren molts dels seus abats i monjos com a presidents de la Generalitat de Catalunya o durant les revoltes de 1640 i 1714.

I en el terreny cultural es pot valorar si el monestir de Ripoll, en aquest sentit, no fa més que seguir els avatars culturals del país i, per tant, els períodes de decadència i renaixement. El renaixement del treball cultural que indiquen algunes dades referides a abats i monjos del segle XVIII i XIX suposa un contrapunt a una visió de declivi sense pausa, que alguns autors han acríticament indicat, que té com a final premonitori la destrucció del 1835, on, cal esmentar-ho, es posa fi a molts, quasi tots, monestirs, i no sols els benedictins, de Catalunya.

Motius per a una visió decadent i interessada del monestir de Ripoll

En línies generals, podríem dir que el declivi i esllanguiment del monestir de Ripoll, en tot cas i durant tots aquests segles, s'emmarca en una situació de decadència de Catalunya, de tot el país, primer dins la Corona d'Aragó i posteriorment d'Espanya. Tot procés de decadència d'una insti-

14. J. H. Elliott: *La rebelión de los catalanes (1598-1640)*. Siglo XXI de España. Madrid, 1977. p. 91. Aquesta dada és extreta per Elliott d'un document de l'Arxiu de la Corona d'Aragó: Lligall 485, petició de la ciutat de Ripoll, 1610

tució cal situar-la relativament dins de la situació general del país i de les forces que en ella s'hi van configurant, que moltes vegades s'emmarca en la fi de les fórmules antiquades i en l'aparició de les arrels del futur.

En aquest sentit, visions genèriques de decadència del monestir de Ripoll, que era el cap de fila de la Congregació Claustral benedictina tarraconense, cal situar-les, moltes d'elles, dins de la lluita entre aquesta reunió de monestirs catalans i la Congregació d'Observants de Valladolid, amb un monestir cap de fila com era Montserrat. La historiografia emanada de la muntanya sagrada de Catalunya i la seva capacitat propagandística no és pas aliena a la visió que els altres monestirs catalans eren en decadència. Montserrat, cap de fila d'un corrent monàstic en els darrers cent anys, ha perviscut, i Ripoll, cap de la colla veïna, no va sobreviure als avatars històrics.

Un exemple de l'influx del monestir montserratí sobre la valoració del paper del monestir de Ripoll, cal cercar-lo en l'augment de la valoració d'Oliba quan Albareda allunya la figura mítica del fundador de Montserrat, Garí, i s'apropia, com a fundador de Montserrat, del monjo ripollès, abat de Ripoll i Sant Miquel de Cuixà i bisbe de Vic.

Per un altre costat, cal tenir present que des dels bisbats, principalment des de Vic, calia una versió que justificués el no retorn dels monjos benedictins al monestir de Ripoll, a finals del segle passat, quan s'emprèn la restauració del monestir, en el moment de renaixement de la historiografia catalana. Hem de tenir present que l'abat de Ripoll tenia categoria de prelat i que els seus enfrontaments amb el bisbat de Vic havien estat molt sovintejats.

En aquest sentit, a finals del segle XIX, en el moment de la restauració del monestir de Ripoll, podem dir que hi hagué una unió dels interessos dels burgesos ripollesos i forans que varen participar en la compra de béns desamortitzats, amb els del bisbe de Vic. Aquesta valoració no pretén pas menysvalorar la voluntat de sublimació nacional de la reconstrucció del monestir, dins de la situació de tensió eclesiàstica contra l'integrisme, que

guiava el bisbe de Vic Josep Morgades, en instar a la restauració del monument nacional de Ripoll¹⁵.

Un estudi més aprofundit sobre la desamortització dels béns del monestir de Ripoll i el posicionament de persones com Josep Maria Pellicer, segur que donaria molta llum a aquesta intenció i conjunció de voluntats, tan poc valorada en parlar de la restauració empresa pel bisbe Morgades, i a valorar globalment la història del monestir.

Una nova visió del paper del monestir de Ripoll en els segles XVII i XVIII.

Les biografies dels abats i monjos ripollesos que he anat formant donen tota una nova visió de la història del monestir de Ripoll. En la història del monestir de Ripoll hi hagueren períodes de decadència, però alhora de redreçament. L'etapa de més forta decadència cal anar a cercar-la durant l'etapa dels abats comendataris i encara, en aquest cas, en alguns moments, el paper polític de l'abat de Ripoll és d'una extraordinària importància.

L'etapa següent, la del bandidatge barroc, és un altre moment de decadència a assenyalar. Però hi ha una clara remuntada de la situació durant tot el segle XVII, quan el paper de Ripoll i dels seus abats i monjos serà important durant la revolta dels Segadors i la Guerra de Successió. A partir d'aquest moment, com va passar a tot Catalunya, la pau del segle XVIII farà anar augmentant la riquesa, poder i influència del monestir de Ripoll (en molts diferents sentits), que supera amb bona nota els entrebancs de les primeres guerres del segle XIX (Guerra del Francès i revoltes liberals i reialistes del primer terç del segle) per acabar amb la mortal crisi de 1835.

En aquest sentit, la visió que s'extreu de les biografies particulars dels abats i monjos del monestir de Ripoll donen, sobretot, una nova visió de la història ripollesa i catalana a l'entorn dels segles XVII i XVIII, en el marc de la revisió general que en els darrers anys han fet els historiadors catalans actuals.

15. Joan Bonet i Casimir Martí. *L'integrisme a Catalunya. Les grans polèmiques 1881-1888* (1990). Vegue. Jordi Figuerola: *El Bisbe Morgades i la formació de l'Església Catalana Contemporània* (1994).

- a.) José María Pellicer: *Santa Maria del Monasterio de Ripoll*. Mataró, 1888.
- b.) Entrada "Ripoll, monestir de" i quadre "Abaciologi de Ripoll" a la *Gran Enciclopèdia Catalana*, volum 12 (1978). Text redactat per Antoni Pladevall. Aquest abaciologi ha estat reproduït quasi integralment a *Catalunya Romànica*. Volum X 1987. Barcelona, 1987. Per tal d'abreviar citarem sempre la *Gran Enciclopèdia Catalana* com GEC i *Catalunya Romànica* com CR.
- c.) Jaime Villanueva: *Viaje literario a las iglesias de España*. Tom VIII. Imprenta de Oliveres, antes de estevan. València, 1821. Citarem Villanueva sempre com *Viaje literario*.
- d.) Eudald Mirapeix i Illa: *Crónica de la villa y monasterio de Ripoll*. Manuscrit inèdit propietat de la família Mirapeix. 181 pàgines. La crònica de Mirapeix caldria que fos publicada ja que resulta una nova visió de la història ripollesa, anterior a la visió més amplament difosa de Pellicer, i un testimoni important dins la història del primer terç del segle XIX català. Resulta interessant constatar, per un altre costat, com una crònica que intenta explicar la història de la vila, no deixa de ser una llista dels abats del monestir. Una mostra de la importància que a Ripoll té la història eclesiàstica del seu monestir dins dels avatars de la vila.
- e.) José Marfà Pellicer: *El Monasterio de Ripoll*. Establecimiento tipográfico de Manuel Llach. Girona, 1873; i José Marfà Pellicer: *Santa Maria de Ripoll*. Imprenta y librería de Vicente Dorca. Girona, 1878.
- f.) *Diccionario de historia eclesiástica de España*. Instituto Enrique Flórez. Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Madrid, 1972. Citarem sempre aquesta obra com DHEE.
- g.) Jordi Mascarella i Rovira: "L'abaciologi glossat del monestir de Ripoll" a *Annals 1989-1990*. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès. Ripoll, 1991.
- h.) CR. Volum X (1987). El volum corresponent al Ripollès de CR és dirigit per Jordi Vigué però en ell hi participa també Antoni Pladevall, que ja fou l'autor de l'entrada "Ripoll, monestir de" i quadre "abaciologi de Ripoll" a la GEC. volum 12 (1978).
- i.) Antonio de Yepes: *Crónica general de la orden de San Benito*. Volum III [IV]. Valladolid, 1613.
- j.) Gregorio de Argai: *La perla de Cataluña, historia de nuestra Señora de Montserrat*. Madrid, 1677.
- k.) Enrique Flórez: *España Sagrada*. Tom XXVIII. Imprenta de D. Antonio de Sancha. Madrid, 1774.
- l.) Josep Rius Serra: "Necrologi de Sant Cugat" a *Analecta Sacra Tarraconensia*. Volum XX (1947); Reinald Bozzo: "Obituari de la Congregació Benedictina Claustral des de l'any 1672 fins al 1749" a *Catalonia monastica*. Volum II (1929), i Jordi M. Riera: "Professions monàstiques emeses al monestir de Sant Pau del Camp (1672-1833)" a *Catalonia monastica*. Volum I (1927).
- m.) Conradus Eubel i altres: *Hierarchia Catholica Medii Aevi*. 5 Volumes (1898-1952).
- n.) *España Sagrada*. Volumes, 28, 43, 44, 45 i 51. Madrid, 1774-1879.
- o.) Francisco Monsalvatje i Fossas: *Noticias históricas*. 26 volums. Olot, 1889-1919.
- p.) Philippe Lazerm: *Noblesse catalane, chevaliers et bourgeois honorés de Roselló et Cerdagne*. 3 volums. Couverture du Comte Gérard de Villelume. La Roche-sur-Lyon (Vendée), 1975-1977.
- q.) Antoni Maria Tobella: "Cronologia dels capítols de la Congregació Claustral Tarraconense i Cesaragustana (primera part: 1219-1661)" a *Analecta Montserratensia*. Volum X. Número II. Cal tenir presents les aportacions colaterals que fan Antoni M. Tobella i Anscari Mundó: "Documents del primer segle de la Congregació Claustral Tarraconense", també en el mateix volum; i "Les darreres provisions abacials en la Congregació Tarraconense" a *Analecta Montserratensia*. Volum VIII. Montserrat, 1955.
- r.) Alexandre Masoliver: *Història del monaquisme cristià*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1980. 2 Volumes.
- s.) Anscari Maria Mundó: "Moissac, Cluny et les mouvements monastiques de l'Est des Pyrénées du Xe. au XXe. siècle" a *Annales du Midi*. Tom 75. Fascicle 4. Edouard Privat Editeur. Toulouse, 1963.

- t.) Cayetano Barraquer i Roviralt: *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. 2 volums. Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. Barcelona, 1906. Del mateix autor: *Los religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX*. 3 volums. Imprenta de Francisco J. Altés y Alabart. Barcelona, 1915.
- u.) Eudald Graells: *Tres aspectes de la jurisdicció civil de l'abat del monestir de Ripoll*. Text mecanografiat.
- v.) José Morer i Francesc d'Assís Galí: *Historia de Camprodon*. Imprenta Anglada. Camprodon, 1982. Edició facsímil de la publicada a Barcelona l'any 1878.
- w.) Llorenç Birba: *La vall de Camprodon*. Editorial Selecta. Barcelona, 1962.
- x.) I FMC. "Don Pedro Sancho y Olives, abad de Ripoll (1567-1629) a la luz de la documentación menorquina" a *Analecta Sacra Tarraconensa*. Volum 2 (1947) Barcelona 1948. Pàg. 151 - 172.

Notes sobre la transcripció dels noms citats i altres.

En aquest nou abaciologi que presento he col·locat el nom en català, seguint en gran mesura la línia endegada per Pladevall, però col·locant els noms castellans o llatins que apareixen en alguns dels abaciologis del monestir de Ripoll anteriors o en altra documentació.

Els abats que considero jurídicament i amb plena raó com a governants del monestir de Ripoll els he col·locat en majúscules, col·locant en minúscules els abats intrusos o que no varen arribar a tenir govern efectiu ni legalment considerat.

Algunes de les notes a peu de pàgina, per una qüestió d'espai, han estat molt sintetitzades. En tot cas, és possible en el treball sobre els abats i monjos de Ripoll que tinc en preparació, de trobar les dades molt més completes, especialment en el cas dels càrrecs monàstics i eclesiàstics, l'obra política, religiosa i intel·lectual i de la bibliografia emprada.

En l'article de Jordi Mascarella sobre l'abaciologi glossat, publicat a *Annals del Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès*, hi havia una aportació gràfica important (fotografies d'escuts, tombes i claus de volta) sobre els abats ripollesos. En aquest sentit les il·lustracions que acompanyen aquest article són complementàries a les publicades en aquell article.

Abaciologi del Monestir de Ripoll

DAGUÍ¹.

-abat de Ripoll (Any 873 o 879 - † 22 de gener de 902 o 903²).

DANIEL³.

-abat de Ripoll (Anys 902 o 903-919⁴).

-
- 1.) El nom de Daguí apareix, en llatí, com a *Daguinus* o *Daquinus* o *Dachino*. Diginió l'anomena Pujades. En castellà apareix com a Daguiño (Yepes, Flórez, Mirapeix i Pellicer) o Dachino (*DHEE*). Villanueva indica els dos noms: Daguinó o Dachino. Pladevall indica Daguí.
 - 2.) Segons Pellicer (1873, 1879 i 1888) i l'abaciologi glossat, ja l'any 888, "*iste jam erat abbas per quindecim annos* (Aquest ja havia estat abat durant quinze anys)". Però segons l'opinió d'Abadal el monestir de Ripoll hauria d'haver-se fundat amb l'ocupació i aprisió del Ripollès i la Plana de Vic a partir de 879. L'abaciologi glossat de Ripoll i Mirapeix diuen que Daguí va morir el 22 de gener de 903. Villanueva i Pellicer indiquen la data del 22 de gener de 902, i Pladevall solament indica l'any 902. El necrologi de Ripoll diu que va morir en les "*XI kalendas de februarius*".
 - 3.) Tots els abaciologis consultats indiquen d'igual manera el nom d'aquest segon abat de Ripoll.
 - 4.) Pladevall i el *DHEE* indiquen la data de 919 com a fi del seu abadiat, amb un interrogant. L'abaciologi glossat de Ripoll indica "*secundus abbas fuit Daniel, anno 897* (El segon abat va ser Daniel, l'any 897)" i afegeix que "Daniel empieza su memoria en 903 hasta 919". Villanueva diu que fou abat de Ripoll des de la mort de Daguí "y llegan sus memorias hasta el de 916; pero se sospecha que viviese hasta cerca del 919, en que comienza las del sucesor". Mirapeix indica que aquest Daniel fou abat de Ripoll fins l'any 913. Yepes i Flórez no col·loquen cap data al costat del nom d'aquest abat ripollès. Argaiz, per contra, diu, contra l'opinió de Yepes, que "yo lo pongo antes [de Daguiño], y sospecho que fue cien años antes, y que quando Carlos Magno ganó a Vique, en cuya diócesis esta Ripoll, y Monserrate, le sacó para Arçobispo de Narbona por los años setecientos y ochenta, poco mas, ó menos". La menció a Montserrat és una mostra de la labor propagandística de Montserrat portada a terme pels observants del segle XVII.

ÈNNEC⁵.

-abat de Ripoll (Anys 919- † 29 d'abril del 948⁶).

ARNULF⁷.

-abat de Ripoll (Anys 948- † 17 d'abril de 970⁸).

- 5.) El seu nom en llatí seria *Ennego*. Així resta reflectit a l'abaciologi glossat i al necrologi de Ripoll. Pellicer castellanitzà el seu nom com Iñigo. Yepes, Flórez, Villanueva, Mirapeix i el *DHEE* el castellanitzen com Ennego, com en llatí. Pladevall indica Ènnec. Junyent (*Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba* [1992]) indica el nom d'aquest abat com a Ennegó.
- 6.) L'abaciologi glossat de Ripoll diu sobre ell que "*Tertius abbas fuit Ennego, anno 935* (El tercer abat va ser Ennego, l'any 935)". Yepes, Argaiz i Flórez indiquen la data del 935 al costat del seu nom en els seus abaciologis, que correspon a la dedicació que féu de la segona fàbrica de l'església del monestir. El *DHEE* indica sols la data de la seva mort, l'any 948. Pladevall indica les dues dates de 919-948. Com diuen l'abaciologi glossat de Ripoll, Villanueva i Mirapeix, va morir el 29 d'abril del 948. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el "*III kalendas mai*".
- 7.) En llatí és escrit a vegades com *Arnulfus*, per exemple en l'abaciologi glossat de Ripoll. Arnulpho, l'anomena Argaiz. És anomenat com a Arnulfo, castellanitzant el seu nom, per Yepes, Flórez, Villanueva, Pellicer, Mirapeix i el *DHEE*. Arnulf l'anomena la *GEC* i *CR*.
- 8.) L'abaciologi glossat de Ripoll el relaciona amb les dates de 948 i 970, on indica que fou bisbe de Girona. Yepes no indica en quin any fou elegit aquest abat. Argaiz sols indica que fou "quinto (sic) Abad de Ripoll". Els autors d'*España Sagrada* diuen d'ell: "El Monge de Ripoll que escribió una breve historia de su Monasterio en el año 1147 y estampó Balucio en el Apéndice, núm. 404. de la Marca [Hispanica], nos dexó algunas noticias interesantes de Arnulfo. Dice que por aquel mismo tiempo (938) fue Abad del dicho Monasterio Arnulfo". Mirapeix diu que Arnulf fou nomenat abat de Ripoll el mateix any de la mort de l'abat Ènnec l'any 948. El *DHEE* i Pladevall coincideixen en les dates en què es desenvolupa el seu abadiat, entre els anys 948-970. Flórez, en la seva succinta llista d'abats ripollesos, dedica una nota a aquest abat on diu: "Era aquí Abad en el año 938 y 51". El fet que alguns autors indiquin que Arnulf fou abat deu anys abans de la data del 848, podria deure's al fet que hi hagués un doble abadiat, cosa freqüent en aquella època i a alguns monestirs. En tot cas fou abat indiscutible de Ripoll a partir de la mort de l'abat Ènnec l'any 948. Allò en què quasi tots els autors dels abaciologis ripollesos coincideixen és en marcar l'any de la seva mort. Villanueva precisa que "fue electo obispo de Gerona á 10. de setiembre de 954, y to fue hasta 17 de abril de 970 en que murió". L'abaciologi glossat de Ripoll diu molt concretament, corroborant Villanueva, que: "Arnulfo des de dicho año (948) hasta 17 de abril de 970, en que murió". Yepes indica la data del 970 al final de les paraules que li dedica. Flórez indica, en el seu abaciologi, sols la data de 970 sense cap indicació sobre si correspon a l'inici o fi del seu abadiat. Mirapeix diu també que va morir el 17 d'abril de 970. Pellicer també dona per bona la data d'abril de 970. Sobre la mort i lloc d'enterrament d'Arnulf deien els autors d'*España Sagrada* posteriors a Flórez: "Las noticias de este Obispo

GUIDISCLE⁹.

-abat de Ripoll (17 de novembre del 970- † 23 de juliol del 979¹⁰).

llegan en el archivo de Ripoll hasta el año 969 quando menos, segun la nota que tuvo la bondad de remitirnos el Monge de dicho Monasterio Don Roque Olzinellas, Individuo correspondiente de la Real Academia de la Historia; y advierte al mismo tiempo, que el Necrologio del Monasterio pone la muerte de Arnulfo en 17 de Abril, lo qual está conforme con lo que copiamos al principio del Martirologio de Adón. No queda pues duda de que empezó su carrera Episcopal en 8 de Septiembre de 954, y la acabó en 17 de Abril de 970. En este dia pone su muerte el anotador de los versos de Oliva". Mirapeix i Pellicer indiquen correctament la data de la seva mort el 17 d'abril del 970. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *XV kalendas mai*. La precisió que "a quinze de las kalendas de mayor del 970 moria el abad o, obispo de Gerona, cerrando su fallecimiento un pontificado de quinze años, siete meses y diecisiete días" ja era transcrita, com hem vist anteriorment, en un nota del còdex del Martirologi d'Adón (vegeu l'article de Morera posteriorment citat). Algunes referències, però, han col·locat la data de la seva mort l'any 976 (Marqués: *Revista de Gerona*. Núm. 44, Girona, 1968). Però encara que Villanueva ja va dir que aquest abat no fou enterrat al monestir de Ripoll, contra l'opinió de Mirapeix i Pellicer, el descobriment de la seva làpida a Girona va provocar una clarificació absoluta de les dates (José Morera: "Apreciaciones sobre la muerte del prelado Arnulfo, Abad de Ripoll y obispo de Gerona" a *Analecta Sacra Tarraconensia*. Número 45 [1972]). La làpida de Girona de la tomba del bisbe Arnulf diu:

ANNO D(OMI)NICAIE INCARNACIONIS : D CCCC LXX VI:

Fa. XV KAL. MADII : SIC OBIT : ARNVULPHVS ILLVS

TRISSIMVS EPS : QUI REXIT PRESENTEM ECCLESIAM

PER ANNOS XV MENSES VII DIES XVII

- 9.) Flórez l'anomena Guidiselo. Villanueva Widiselo. Pellicer i el *DHEE* castellanitzen el seu nom com a Witisclo. En llatí, com l'anomena el necrologi, seria *Guidiscclus*. Mirapeix, a més de Witisclo, el castellanitza com a Guidisclo. Pladevall indica Guidiscle.
- 10.) Pladevall indica que ja regia el monestir des de l'any 963. Pellicer indica que fou elegit el 17 de novembre del 970. La relació d'abats ripollesos del *DHEE* indica sols als costat del nom d'aquest abat la data de 970, que es correspon a l'any que va succeir a Arnulf, com indica Villanueva. Flórez col·loca la data de 983. Segons Villanueva, Mirapeix i Pellicer, va morir el 23 de juliol del 979. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *10 kalendas aug*.

SUNIFRED¹¹.

-abat de Ripoll (Anys 979- † 4 de juliol del 1008¹²).

OLIBA DE Cerdanya-BESALÚ¹³.

-abat de Ripoll (elegit entre el 29 de juliol i el 8 d'agost de 1008 -dies abans elegit abat de Sant Miquel de Cuixà- † 30 d'octubre del 1046¹⁴).

PERE GUILLEM¹⁵.

-abat de Ripoll (14 de març del 1047-1055¹⁶).

- 11.) En llatí, com l'anomena el necrologi, seria *Seniofredus*. Villanueva indica els noms de Singfredo o Seniofredo. Flórez i Pellicer castellanitzen el seu nom sols com a Seniofredo. El *DHEE* castellanitza també el nom com a Sinfredo. Mirapeix el castellanitza com a Senifredo o Singfredo. Pladevall indica Sunifred.
- 12.) Mirapeix diu que fou elegit abat l'any 980. Villanueva indica sols les dates de mort del seu antecessor i la seva pròpia. Flórez i el *DHEE* indiquen sols la data de la seva mort, l'any 1008. Va morir, segons Villanueva, Pellicer i altres fonts (???) el dia 4 de juliol del 1008. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el 4 *nonas iulius*.
- 13.) El seu nom en llatí és *Oliva* o *Oliba*. Flórez, Villanueva, Pellicer i altres relacions d'abats ripollesos grafien el seu nom com *Oliva* i sense cognoms. Pladevall indica *Oliba* de Cerdanya-Besalú. Per la seva ascendència comtal, era fill i fou comte de Cerdanya i Besalú, i és pertinent d'indicar amb aquests cognoms.
- 14.) Segons Junyent (*Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*. pp. 46 i 49-51)) cal fixar entre els 29 de juliol i el 8 d'agost de 1008 l'elecció com a abat de Ripoll, encara que segons l'argumentació de Junyent, *Oliba* havia estat igualment elegit abat de Cuixà potser unes dies o setmanes abans. *Oliba* fou nomenat bisbe de Vic (setembre de 1017). Villanueva, però, indica l'any 1018. És important d'explicar que *Oliba*, si fou nomenat el 1017, ho fou com a bisbe auxiliar, ja que el bisbe Borrell de Vic no morirà fins l'any 1018, segons Mundó ("*Oliba*" a *GEC*). Però a *CR* (Volum III: Osona II), encara que s'indica l'episcopat de Borrell entre 1010 i 1018, alhora, en unes petites biografies dels bisbes de Vic anteriors al 1300, es diu que Borrell va morir a Girona el 23 de febrer de 1017 (*CR*. Volum II: Osona I). *Oliba* va morir el dijous 30 d'octubre de 1046, segons Abadal ("*L'abat Oliba i la seva època*") i Junyent. Albareda esmenta que alguns autors assenyalen la mort d'*Oliba* el 1047 (Baluze, Flórez).
- 15.) A continuació d'*Oliba* els abaciòlogis fins ara publicats tenen un cert desgavell. Yepes parla d'un vuitè abat de Ripoll, de nom Guillermo i amb la data de 1047. Argaiz parla d'un Guillermo amb la mateixa data. Flórez l'anomena Guillermo (i segons Villanueva "omittendo a su antecesor Pedro anticipa el gobierno de este Guillermo") i el relaciona també amb la data de 1047. L'abaciòlogi glossat, Villanueva, Pellicer i el *DHEE* l'anomenen sols Pedro. Mirapeix l'anomena Pedro Willelmo. Pladevall indica Pere Guillem.
- 16.) Com ja hem dit, Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Guillermo relacionat amb la data de 1047, sense indicació d'inici o fi del seu abadiat. L'abaciòlogi glossat i Pellicer diuen que fou nomenat per Guillem, comte de Besalú, el 13 de març del 1047. Junyent, en el *Diplomatari*, diu que fou escollit el 14 de març de 1047. Villanueva parla del 14 de març. El *DHEE* indica el seu abadiat entre els anys 1047 i 1056?. L'abaciòlogi glossat sols diu que "vivía aún en 1050". Villanueva diu que "...del cual hay memorias ciertas hasta 1056". *DHEE* esmenta que el seu abadiat podria allargar-se fins 1056. Mirapeix diu que va morir l'any 1068. Pellicer dona com a data de finalització del seu abadiat l'any 1056. Pladevall indica que fou abat entre 1047 i 1055. En el Necrologi de Ripoll hi ha 10 *kals. nov.* un *Petrus quondam abas Rivipulli*. És aquest abat Pere?

GUILLEM BERNAT¹⁷.

-abat de Ripoll (Anys 1056-1068¹⁸).

Adalbert¹⁹.

-abat intrús de Ripoll (Anys 1061-1063²⁰).

-
- 17.) Yepes, Argaiz i Flórez, com hem dit, parlen relacionat amb l'any 1068 d'un tal Daniel i no mencionen aquest abat. L'abaciologi glossat indica "*Guillemus Bernardus vel Petrus Guillelmi* (Guillem Bernat -o Pere Guillem)". Villanueva esmenta Guillermo, "a quien llama Guillermo Bernardo un catálogo antiguo MS. al fin de un códice de la biblioteca de este monasterio, señalado con el número 201". Pellicer castellanitza també el seu nom com Guillermo Bernardo o Guillermo. El *DHEE* indica Guillermo (Guillermo Bernardo). Pladevall indica Guillem Bernat.
- 18.) Segons Villanueva, en el "crónicón ripollès" del convent del Carme de Barcelona s'esmenta que aquest abat va morir l'any 1068 i en el seu abaciologi cita les dates de 1063-1068. L'abaciologi glossat el data dient: "*anno 1055 ab anno 1063* (l'any 1055 [des de l'any 1063]) afegint "*obit anno 1068* (va morir l'any 1068)". Pellicer, en el seu llibre de 1873, el data com a abat entre 1056-1062 i, posteriorment a l'intrús Adalbert, entre 1063-1068. En 1878 i 1888, Pellicer sols indica les dates de 1056-1068. El *DHEE* sols indica que va morir el 1068. Pladevall indica les dates de 1056-1068.
- 19.) Pladevall indica Adalbert. Villanueva, Mirapeix i Pellicer l'anomenen Adalberto. Yepes, Argaiz, Flórez i el *DHEE* no el mencionen.
- 20.) L'abat Guillem Bernat va patir la intrusió d'Adalbert entre 1062 i 1063, segons Villanueva i Pellicer. Villanueva diu que "muchos disturbios hubo por este tiempo, ocasionados por un abad intruso llamado Adalberto, el cual se apoderó de la casa hacia el año 1062. Recuperó luego su lugar nuestro abad, como lo expresa un inventario de los bienes pertenecientes á la enfermería, formado por el monge Oliva, distinto del obispo, en el año siguiente 1063". Villanueva menciona la intervenció del "papa Alejandro II y el mencionado conde Bernardo [de Besalú] para poner remedio a tan lamentable situación. El Sumo Pontífice expidió una Bula en 1063, exhortando a los monjes a volver al buen camino. Algo se consiguió con esto al principio, pues fue depuesto el abad intruso, Adalberto". Mirapeix, en la seva crònica, no esmenta que fos intrús, tot afegint que ja era abat l'any 1062. Segons García Villada, Adalbert fou abat intrús durant l'abadiat de Guillem Bernat ("Poema del abad Oliva en alabanza del monasterio de Ripoll. Su continuación por un anónimo" a *Revista de filología española*. Tom I. Cuadern 2 [1914]). Pladevall, que indica que fou intrús, col·loca l'abadiat d'aquest intrús, crec que impròpiament, entre 1067 i 1072, i amb anterioritat a Guillem Bernat (que fou abat entre 1056 i 1068).

Miró²¹

-abat intrús de Ripoll (Anys 1067-1068²²)

Daniel²³.

-Suposat abat de Ripoll (en els anys 1063, 1068, 1068-1069 i 1069).

21.) Villanueva i Pellicer (sols el cita en el seu llibre de 1873) l'anomenen Mirón. Pladevall el cita com a Miró. Yepes, Argaiz, Flórez, l'abaciologi glossat, Pellicer en els seus abaciologis de 1878 i 1888 i el *DHEE* no citen aquest abat intrús. A *Collect. amplissi*, de Martene (tom. I. col. 473 seqq), segons indicació de Villanueva, que podem trobar a *Cartulaire de l'Abbaye de Saint-Victor de Marseille*. Tome I; dins *Collection des Cartulaires de France*. Tome VIII. Paris, MDCCCLVII [1857]. p. 165; l'anomenen com a *pseudoabbatem Mironem*.

22.) Villanueva explica que a continuació de la intrusió d'Adalbert "pero un poco más tarde se apoderó del cargo un tal Mirón, hacia el año 1069" i afegeix: "Estaba este Mirón excomulgado por el papa aun antes de hacerse abad, lo cual logró simoníacamente. Este crimen quiso remediar el conde de Besalú Bernado, arrojando á Mirón del monasterio con el auxilio de Guifredo, arzobispo de Narbona, Berenguer, obispo de Gerona y Guillermo, obispo de Vique". Villanueva reitera, en un altre paràgraf, que "constándome que el año siguiente á la muerte de Guillermo 1069 estaba ya apoderado de la abadía Mirón. Así se ve en escritura original de un establecimiento de tierras en este archivo (armario de la camarería) fecha X. Kal. Octobris anno VIII. regni Philippi regis, que es el que he dicho". Aquest abat intrús és mencionat també per Mirapeix, Pellicer i Pladevall. Pellicer diu que s'apoderà de l'abadia l'any 1069. Mirapeix diu que fou expulsat per Bernat II, comte de Besalú (1052-1097). Segons García Villada aquest segon abat intrús ho fou a la mort de Guillem Bernat (que va morir l'any 1068). Pladevall, crec que impròpiament, col·loca també l'abadiat d'aquest intrús amb anterioritat a Guillem Bernat (que fou abat entre 1056 i 1068).

23.) Aquest suposat abat Daniel II, sols apareix en aquest lloc en els abaciologis de Yepes, Argaiz, Flórez, l'abaciologi glossat i Pellicer. Els quatre primers el col·loquen als anys de 1063 o 1068. Yepes, Argaiz i Flórez indiquen, a continuació de Guillermo, un abat anomenat Daniel segundo, l'any 1068. Villanueva diu que el catàleg manuscrit "le da por sucesor antes de Bernardo á Daniel, y de él se debió enviar la copia al P. M. Flórez, que lo cuenta existente desde 1068. Yo no tengo otra noticia, ni puedo salir fiador de la existencia de este abad, constándome que el año siguiente á la muerte de Guillermo 1069 estaba ya apoderado de la abadía Mirón. Así se ve en escritura original de un establecimiento de tierras en este archivo (armario de la camarería) fecha X. Kal. Octobris anno VIII. regni Philippi regis, que es el que he dicho". L'abaciologi glossat com hem vist parla, però datant-lo l'any 1063, d'un *Elias, alias Daniel secundus, et vulariter dicebatur Bernadus*, relacionant-lo amb la confirmació de les donacions al monestir feta pel Papa Urbà II amb butlla de l'any 1097, però una nota en castellà afegeix: "éste debe borrarse, porque no corresponde a este año".

Abats marselesos.Giberto²⁴.

-proposat abat de Ripoll (27 desembre de 1070).

BERNAT²⁵.-abat de Ripoll (Anys 1070-20 de juny del 1102²⁶).

24.) Villanueva diu que Bernat, comte de Besalú, en subjectar l'abadia de Ripoll a Sant Víctor de Marsella, mitjançant dues cartes, una datada el 27 de desembre de 1070, año X de Felipe, "pone como condición de que el primer abat electo por los de S. Victor para Ripoll sea Giberto, á quien pedian los monjes de esta casa. Mas ni aun esto se les concedió". Villanueva indica que aquests dos documents estan a *Collect. amplissi*, de Martene (tom. I. col. 473 seqq). Els dos documents els podem trobar a *Cartulaire de l'Abbaye de Saint-Victor de Marseille*. Tome I; dins *Collection des Cartulaires de France*. Tome VIII. Paris, MDCCCLVII [1857]. pp. 195-197 i 171-172. El document diu: *Unde volo vos nosse, si id vestre non distulerint more, me preparatum resse illud de quo agitur cenobium vestre subdere dicioni, et, serie scripture a vobis confecte, propria manu Deo sanctoque Victori firmare, ut numquam ibidem de reliquo sit abbas, nisi quem vobis, domine B., vestrisque successoribus ex consulta Massiliensis collegi regulariter eligere placuerit, hoc tantum ad presens nobis concesso ut domus Girbertus, cui omnia que juris sunt cenobii jam dudum nota sunt, curam illius, meo jussu, primum gerat, ne plebs universa fiat minus religiosa quam convenit, si non licuerit illi hunc habere quem querit.*

25.) El necrologi de Ripoll i l'abaciologi glossat l'anomenen, en llatí, *Bernadus*. Aquesta denominació llatina és emprada també per Flórez en copiar el *Cronicon Masiliense*. Yepes, Argaiz, Flórez, Villanueva, Mirapeix, Pellicer i *DHEE* castellanitzen el seu nom com a Bernardo. Pladevall l'anomena, catalanitzant-lo, Bernat. Donat el seu origen gal, potser caldria anomenar-lo com a Bernad, com un abat homònim de Sant Víctor de Marsella.

26.) L'abaciologi glossat diu que Bernat, desè abat de Ripoll, *fuit abbas ab anno 1070* ("va ser abat des de l'any 1070"). Flórez col·loca al costat del seu nom la data de 1102, que es correspondria a la seva mort, encara que ell no ho indiqui. L'abaciologi glossat diu, *decimus abbas fuit Bernardus, anno 1102* ("El desè abat va ser Bernat, l'any 1102"). Villanueva indica que consta "por escrituras" com a abat de Ripoll des del 1071. García Villada diu que "comenzó su gobierno en 1071". Pladevall indica les dades del seu abadiat entre els anys 1070 a 1102. El *DHEE* col·loca el seu abadiat entre 1071-1102. Si no hi ha gaires discrepàncies sobre l'any de la mort d'aquest primer abat marseles, no passa el mateix amb el dia i mes. Mirapeix diu que aquest abat va morir el 20 de gener del 1102. Pellicer diu que va morir el 30 de juny de 1102. Villanueva diu que va morir el 20 de juny de 1102. El *Necrologi de Ripoll* diu que va morir el 12 *kalendas jul.* García Villada, citant Villanueva, diu que va morir el 20 de juny de 1102.

BENET²⁷.

-abat de Ripoll (Anys 1102-21 d'octubre de 1107²⁸).

GAUSFRED²⁹.

-abat de Ripoll (Anys 1107-22 de febrer de 1111³⁰).

GAULCEM³¹.

-abat de Ripoll (Anys 1112-1120³²).

27.) El Necrologi de Ripoll i l'abaciologi glossat diuen, en llatí, *Benedictus*. Aquesta denominació llatina és emprada també per Flórez en copiar el *Cronicon Masiliense*. Yepes, Argaiz, Villanueva, Mirapeix, Pellicer i *DHEE* indiquen el seu nom a com Benedicto. Flórez indica el nom de Benito. Pladevall indica, catalanitzant-lo, Benet.

28.) Yepes, Argaiz i Flórez, sempre amb dades escadusseres, col·loquen la data de 1107, sense indicació que fou la fi del seu abadiat. Pladevall i *DHEE* donen com a dates en les que fou abat de Ripoll les de 1102-1107. L'abaciologi glossat, Villanueva i Mirapeix diuen que aquest abat va morir el 21 d'octubre de 1107. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el 12 *kalendas nov.*

29.) Gausfred, com indica Pladevall, catalanitzant-lo. En llatí, com trobem a l'abaciologi glossat *Gaufredus*. Yepes parla de Galfermo i Argaiz de Calfermo. Gaufredo, el castellanitza Flórez. Mirapeix i Pellicer l'anomenen com a Gaufredo. El *DHEE* l'anomena Guazfredo o Gaufredo.

30.) Yepes, Argaiz i Flórez indiquen la data de 1111 sense cap indicació d'inici o fi del seu abadiat. L'abaciologi glossat diu que fou abat l'any 1111 i que va morir el mateix any, el dia 22 de febrer. Pellicer, Pladevall i *DHEE*, indiquen les dates de 1107 i 1111. Villanueva, Mirapeix i Pellicer diuen que va morir el 22 de febrer de 1111. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el VIII *kalendas mart.*

31.) Pellicer castellanitza el seu nom com a Gaucelmo o Gauzelmo. El *DHEE* també el cita com a Galtemo. Yepes i Flórez indiquen el nom de Galfermo. Argaiz l'anomena Calfermo. La denominació llatina emprada per Flórez en copiar el *Cronicon Masiliense* és *Gaucelmus*. L'abaciologi glossat parla de *Galcelmus*. Villanueva dóna els noms de Gaucelmo o Galtemo. Mirapeix l'anomena Galzelmo. Pladevall, catalanitzant-lo, l'anomena Gaucelm.

32.) Pladevall dóna com a dates del seu abadiat les de 1112 i 1119. Mirapeix diu que fou abat entre 1111 i que va morir l'any 1116. Pellicer diu que fou abat entre 1111 i 1120. Yepes indica "año diez del rey Luis". Argaiz diu "governava por el año dezimo de Ludovico Sexto Rey de Francia, llamado el Gordi, o el Craso, qera el año de mil ciento y diez y ocho". Flórez sols indica "año 10 de Luis". L'abaciologi glossat sols indica que va morir l'any 1116. Villanueva diu que "según lee el mismo catálogo, gobernó hasta 1120". El *DHEE* sols col·loca al costat del seu nom la data de 1120.

ELIES³³.

-abat de Ripoll (Anys 1120-1124³⁴).

PERE RAMON³⁵.

-abat de Ripoll (Anys 1125-1153³⁶).

GAUSFRED³⁷.

-abat de Ripoll (Anys 1153-13 d'abril de 1169³⁸).

33.) Yepes i Argaiz no mencionem aquest abat. Aquest abad fou omès per Flórez en el seu abaciologi de Ripoll i en canvi és mencionat quan parla de les dades que forneix el *Cronicon Masiliense*. L'abaciologi glossat parla d'un Helias (Helies). Villanueva l'anomena Elias, com fan Pellicer i el *DHEE*. Mirapeix l'anomena Helias. Pladevall, catalanitzant-lo, l'anomena Elies.

34.) L'abaciologi glossat diu sols "obiit anno 1124 (va morir l'any 1124)". Villanueva diu que fou abat fins 1124. El *DHEE* indica sols al costat del nom d'aquest abat la data de 1124. Pellicer diu que aquest abat va trencar durant pocs anys la sèrie d'abats marsellesos i li col·loca les dates de 1120-1124. Mirapeix diu sols que va morir l'any 1124, col·locant-lo després de Pedro Raimundo. Pladevall indica les dates de 1120-1125.

35.) Yepes i Argaiz indiquen Pedro. Flórez indica sols el nom de Pedro o en llatí, *Petrus*, en copiar el *Cronicon Masiliense*. L'abaciologi glossat no el menciona. Villanueva, Mirapeix, Pellicer i *DHEE* parlen de Pedro Raimundo. Pellicer l'anomena sols Raimundo. Pladevall, catalanitzant-lo, l'anomena Pere Ramon.

36.) Yepes, Argaiz i Flórez indiquen sols la data de 1143, que no es correspon amb cap de les indicades per altres autors, ni a l'inici o fi del seu abadiat. Villanueva diu "de quien hay memorias en 1150 y 1153". Pellicer el col·loca entre 1140?-1153. El *DHEE* col·loca el seu abadiat entre els anys 1150-1153. Mirapeix sols diu que va morir l'any 1120, col·locant-lo abans que Elies. Pladevall indica els anys 1125-1153.

37.) Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Gaifredo. En llatí, *Gaufredus*, o *Isgafredus* o *Guarfredus vel Jofredus*, com indica l'abaciologi glossat. Gausfred, indica Pladevall, catalanitzant-lo. Mirapeix l'anomena Gofredo. Villanueva, Pellicer i el *DHEE* castellanitzen el nom com a Gauftredo.

38.) Yepes, Argaiz i Flórez indiquen la data de 1168, que no es correspon amb cap de les altres referències que tenim. L'abaciologi glossat indica la data de 1169 i que va morir aquest mateix any. Villanueva indica que va morir el 13 d'abril de 1169. Pellicer posa un interrogant a la data d'inici del seu abadiat però precisa que va morir el 13 d'abril de 1169. Pladevall indica les dates del seu abadiat com les de 1153-1169. Cebrià Baraut (*GEC*) indica que hi ha un abat de Sant Miquel de Cuixà (1145-1153) amb el mateix nom. Podria ser el nostre Gausfred? Mirapeix i el *DHEE* diuen sols que va morir l'any 1169. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *idibus aprilis*.

Ramon de Sesguinyoles³⁹.

-abat intrús de Ripoll (Any 1169⁴⁰).

- 39.) Pladevall parla d'un Ramon de Sesguinyoles. Villanueva l'anomena Raimundo de Çesguinyoles. Monsalvatje esmenta dos Raimundo, abats de Sant Martí del Canigó entre 1114-1124 i 1159-1168. Pellicer, en la seva obra de 1873, parla d'un Raimundo de Çesguinyoles. El *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Victor de Marseille (Collection des cartulaires de France*. Tome IX. Paris, MDCCCLVII [1857]. p. 175) parla d'un R. de Ciguinolis.
- 40.) La figura d'aquest abat intrús de Ripoll ha generat moltes discrepàncies. Pladevall col·loca un Ramon de Sesguinyoles, "abat de Canigó [abadia també subjecta a Sant Víctor de Marsella aleshores] refusat pels ripollesos" l'any 1169, a la fi de l'etapa del govern dels abats francesos. L'explicació de Pladevall (CR) sobre el desenvolupament dels fets és la següent: "La separació de l'obediència a Marsella es féu, de fet, no de dret, entre els anys 1169 i 1172. Tot just mort l'abat Gausfred II, nomenat per Marsella, el 13 d'abril de 1169, es reuní la comunitat de monjos de Ripoll, formada aleshores per setanta-cinc monjos, entre els quals es comptaven els priors de Montserrat, Banyeres, de Cervera i de Trespunts, i elegiren com a abat el monjo ripollès Ramon de Berga, sense esperar el consentiment ni l'aprovació del monestir de Sant Víctor. L'abat i el capítol de Marsella no acceptaren l'elecció, i nomenaren com a abat de Ripoll Ramon de Sesguinyoles, abat de Sant Martí del Canigó, abadia que havia estat també unida a Sant Víctor de Marsella el 1091". I continua precisant Pladevall, "els monjos de Ripoll no acceptaren l'abat designat per Marsella i cercaren l'ajut del jove comte-rei Alfons el Cast per lliurar-se de la subjecció de Marsella, puix que l'esperit antimarsellès era ben arrelat en la majoria de monjos ripollesos des de feia anys. Afavoriren la pretensió de Ripoll les tibantors entre el comte de Provença, Ramon Berenguer IV (1167-1177) i el comte-rei Alfons, perquè el monestir de Sant Víctor era en territoris de Provença. Així, el rei Alfons va donar suport a l'elecció dels monjos de Ripoll i féu treure pel papa les censure canòniques que els marsellesos havien llançat contra Ripoll". L'epíleg és clar: "Ramon de Berga pogué començar el seu abadiat d'una manera plena i legal l'any 1172, i regí el monestir fins al 1205". Villanueva, per contra, relaciona aquest abat intrús amb el final de l'abadiat d'Elies (1120-1125), i diu que "por estos tiempos Raimundo de Çesguinyoles, abad de Sant Martí de Canigó, ocupó nuestra abadia. Nada puedo asegurar de esto sino que los ánimos andaban turbados con el gobierno extranjero". En tot cas, en els anys de l'abadiat ripollès d'Elies i a la fi de l'etapa francesa a l'abadia de Ripoll hi ha dos abats de Canigó de nom Raimundo o Ramon. Monsalvatje esmenta que Raimundo, abat de Sant Martí del Canigó entre 114 i 1124, "en 1124 fué nombrado abad del monasterio de Santa María de Ripoll, cuyos abaciologios lo ponen como abad intruso del mismo". Monsalvatje esmenta un segon Raimundo o Ramon com a abat de Sant Martí del Canigó entre els anys 1159 i 1168, tot indicant que era sagristà del monestir de Santa Maria de Ripoll quan va ser elegit abat de Canigó. Aquest abat intrús de Ripoll no és mencionat per Yepes, Argai, Flórez, l'abaciologi glossat, Mirapeix ni el *DHEE*. Pellicer, en la seva obra de 1873, també el col·loca l'any 1124, a continuació de l'abadiat d'Elies, indicant amb un interrogant la data de fi del seu abadiat. Però aquesta menció desapareix en les edicions de 1878 i 1888. De la mateixa època hi ha un Pere de Sesguinyoles, prior de Montserrat (1156-1166). En un repàs al *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Victor de Marseille (Collection des cartulaires de France*. Tome IX. Paris, MDCCCLVII [1857]. p. 175) podem trobar un document, datat pels recopiladors el 1130-1146, que diu: *Cunctis, tam presentibus quam futuris, hominibus pateat quod ego R. de Ciguinolis, dei gratia Rivipolensis electus, feci professionem et promisi obedientiam et fidelitatem monasterio Massiliensi et P.[Petrus Salomonis], abbati Massiliensi, et omnibus successoribus suis, et recognovi omnem subjectionem et omnem reverentiam, et quicquid monasterium Massiliense habuit supra monasterium Rivipolense, temporibus abbatum videlicet Be. et Gau. et Gaucel. et Elie. Et hec omnia facta sunt in capitulo Massiliensi in presentia P. abbatís et totius conventus*. La menció als quatre abats francesos anteriors i la no menció dels dos darrers, crec que dóna clara indicació que aquest abat qualificat d'intrús, podria ser col·locat, en l'abaciologi, en el lloc que indica Villanueva. Un repàs, però, als abats de Marsella, en col·loca davant el fet que hi ha un Pierre II, "en 1134 et pendant les annés suivantes jusqu'en 1145", un "Guillaume, surnommé Pierre" amb activitat documental entre 1149 i 1159, i finalment, "Pierre, surnommé de Nogaret. A la demande de cet abbé, le pape Alexandre III confirma les biens du monastère de Saint-Victor le avril 1169. Le 27 janvier 1178, Pierre se fit acorder des privilèges par le roi d'Aragon" (*Cartulaire de l'abbaye de Saint-Victor de Marseille. Collection des cartulaires de France*. Tome VIII. Paris, MDCCCLVII [1857]).

Abats independents.**RAMON DE BERGA⁴¹.**-abat de Ripoll (Any 1172-15 d'octubre de 1205⁴²).**BERNAT DE PERAMOLA⁴³.**-abat de Ripoll (9 de febrer de 1206-1212⁴⁴).

-
- 41.) El Necrologi de Ripoll l'anomena *Raimundus de Berga*. Yepes, Argaiz i Flórez parlen de Raymundo de Verga. L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Raymundus de Berga*. Villanueva, Pellicer i el *DHEE* parlen de Raimundo de Berga. Mirapeix l'anomena Raymundo. Pladevall indica en el seu abaciologi de Ripoll Ramon de Berga.
- 42.) Yepes, Argaiz i Flórez sols donen la data de 1205, però sense cap indicació d'inici o fi del seu abadiat. L'abaciologi glossat diu que fou elegit pels monjos el 1172 i que va morir el 1206. Villanueva indica que va morir el 1205, el "*idus octobris y que rexit XXXIII annos*". Pellicer col·loca la data de 1171 com a inici del seu abadiat i precisa que la data de la seva mort fou el 15 d'octubre de 1205. El *DHEE* dóna com a dates del seu abadiat les de 1172-† 1205. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *idibus december*. Pladevall indica la data de 1169 com la de l'inici del seu govern, segurament com a prior, per arribar a ser abat entre 1172-1205.
- 43.) Yepes parla d'un "Bernardo tercero, por sobrenombre de Peramola". Argaiz parla de Bernardo de Peramola. Flórez indica "Bernardo II. Peramola". L'abaciologi glossat parla de *Bernardus de Peramola* o Bernardo de Peramola, com també indiquen Villanueva, Mirapeix, Pellicer i el *DHEE*. Pladevall el catalanitza en el seu abaciologi de Ripoll com a Bernat de Peramola.
- 44.) Yepes i Flórez no donen cap data al costat del seu nom. Flórez sols indica 12... L'abaciologi glossat diu que "*hic successit quinto idus februarii, sed non legitur ejus obitum* (aquest va erigir-se el dia cinquè de les idus de febrer, però no es coneix la data de la seva mort)". Villanueva i Pellicer diuen que fou elegit el 9 de febrer de 1206. Villanueva es fa avinent que "*existia en 1209 en que restauró las murallas del monasterio; mas no se sabe su muerte*". Mirapeix també esmenta que va reconstruir les muralles del monestir i de la vila l'any 1209. Pellicer col·loca la data de fi del seu abadiat l'any 1212 amb un interrogant. El *DHEE* indica la data de fi del seu abadiat l'any 1209.

BERNAT DE SANTAGUSTÍ⁴⁵.

-abat de Ripoll (Anys 1213-20 de juny de 1217⁴⁶).

RAMON DESBAC o DE BAC⁴⁷.

-abat de Ripoll (Anys 1217-20 de gener de 1234⁴⁸).

-
- 45.) El Necrologi de Ripoll escriu, en llatí, el seu nom com a *Bernardus*, sense el cognom. L'abaciologi glossat, també en llatí, l'anomena *Bernardus de Sancto Agustino*. Yepes parla de "Bernardo Tercero, por sobrenombre de San Agustín". Argaiz l'anomena Bernardo de San Agustín. Flórez l'anomena com a "Bern. III de S. Agustín". Villanueva l'anomena com a Bernardo de S. Agustín. Mirapeix l'anomena Bernardo de San Agustín, molt semblant com Pellicer i el *DHEE*, que l'anomenen com a Bernardo de S. Agustín. Pladevall indica el seu nom, en el seu abaciologi de Ripoll, com a Bernat de Santagustí.
- 46.) Yepes, Argaiz, Flórez i el *DHEE* col·loquen l'any de 1217. L'abaciologi glossat diu que va morir el 1217. Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1212 amb un interrogant, fins 1217. Pladevall col·loca les dates del seu abadiat entre 1213-1217. Va morir, segons Villanueva, el 20 de juny de 1217. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el 12 *kalendas jul.* Pellicer posa el seu govern entre 1213 i 1217.
- 47.) El Necrologi de Ripoll, en llatí, escriu el seu nom com a *Raimundus de Bacho*. L'abaciologi glossat, també en llatí, com a *Raymundus de Baco*. Yepes i Flórez l'anomenen Raymundo de Baco. Argaiz l'anomena Raymundo de Bacco. Villanueva l'anomena Raimundo Dezbach (de Bacho). Mirapeix escriu el seu nom com a Raymundo de Buch?. Pellicer l'anomena Raimundo dez Bach. Pladevall indica Ramon Desbac en el seu abaciologi de Ripoll. La relació d'abats ripoltesos del *DHEE* escriu Raimundo Dezbach (de Bacho). També podria ser "de Bac", com en altres personatges d'aquesta nissaga es fa.
- 48.) Yepes, Argaiz i Flórez el relacionen amb l'any 1234, que correspon, com succeeix generalment (però no en tots els casos en aquests autors) amb el de la mort de l'abat. L'abaciologi glossat diu "*anno 1218 electus a monachis, obiit anno 1234*" (l'any 1218, elegit pels monjos, va morir l'any 1234)". Mirapeix diu que fou elegit l'any 1218, indicant, seguint en això les indicacions de l'abaciologi glossat, que era prior de Montserrat, encara que no ens consta pels priorologis i abaciologis de Montserrat. Villanueva diu que "hay ya memorias de él en Abril de 1218. Murió el 20 de Enero de 1234". Pellicer col·loca el seu govern entre 1217-1234 i diu també que va morir el 20 de gener de 1234. La relació del *DHEE* indica l'inici el seu abadiat l'any 1218. Pladevall col·loca el seu abadiat entre 1217-1234. El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *XIII kalendas feb.*

GUILLEM.

-abat de Ripoll (Any 1235⁴⁹).

DALMAU DE SAGARRIGA⁵⁰.

-abat de Ripoll (Anys 1235-13 de novembre de 1256⁵¹).

BERTRAN DESBAC o DE BAC⁵².

-abat de Ripoll (Anys 1258-26 de gener de 1280⁵³).

49.) Yepes, Argaiz, Flórez, Villanueva, l'abaciogi glossat, Mirapeix, Pellicer i el *DHEE* no mencionen aquest abat. Pladevall indica que fou electe en aquesta data.

50.) El Necrologi de Ripoll i l'abaciologi glossat escriuen el seu nom, en llatí, com a *Dalmacius de Garriga* i *Dalmacius de Sagarriga*, respectivament. Yepes, Flórez i Mirapeix parlen de Dalmacio de Sagarriga. Argaiz parla de Dalmacio Sagarriga. Villanueva com a Dalmacio de Çagarriga. Pellicer l'anomena com a Dalmacio Sagarriga. Albareda i Pladevall indiquen el seu nom com a Dalmau de Sagarriga. La relació d'abats ripollesos del *DHEE* escriu el seu nom com a Dalmacio de Çagarriga.

51.) Yepes, Argaiz i Flórez col·loquen la data de 1256. L'abaciologi glossat diu "electo en 1234 y muerto en 1250". Mirapeix i Pellicer col·loquen l'inici del seu abadiat l'any 1234, encara que en el seus llibres de 1873 i 1878, Pellicer indica l'any 1254. Pladevall inicia el seu abadiat l'any 1235. Mirapeix dona l'any 1250 com el de la seva mort. Pellicer i Pladevall indiquen l'any 1256 com el de la seva mort. El *DHEE* indica que va morir el 1256. Villanueva rebla el clau dir que "murió en 1256, como dice el catálogo MS. citado". El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *idibus november* (13 de novembre).

52.) El Necrologi de Ripoll escriu el seu nom, en llatí, com a *Bertrandus de Bacho*. L'abaciologi glossat, també en llatí, diu *Bertrandus de Baco*. Yepes i Flórez l'anomenen com a Bertrando de Baco. Argaiz l'anomena Bertando de Bacco. Mirapeix l'anomena Bertrando de Bach, i Pellicer l'anomena Bertran dez Bach. La relació d'abats ripollesos del *DHEE* escriu Bertrando Dezbach (de Bacho). Albareda i Pladevall l'anomenen Bertran de Bach. Pladevall l'anomena Bertran Desbac. Cebrià Baraut (*GEC*), en citar-lo com a prior de Montserrat, l'anomena Bertran de Bac.

53.) Yepes, Argaiz i Flórez col·loquen la data de 1280. Argaiz menciona que fou prior de Montserrat. L'abaciologi glossat sols menciona la data de 1260. Pellicer col·loca un interrogant en el lloc de la data de l'inici del seu abadiat. Mirapeix diu que fou elegit abat a la mort de Sagarriga l'any 1250. Pladevall col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1258. El *DHEE* també indica la data de 1280. Va morir, segons Villanueva i Pellicer, el 26 de gener de 1280. Albareda confirma la data, amb un sol dia de diferència: "En morir Bertran, al 27 de Gener del 1280...". El Necrologi de Ripoll diu que va morir el *VI kalendas feb*.

Vacant per doble elecció l'any 1280⁵⁴:

Pere Desbac⁵⁵ o de Bac. († 26 d'agost de 1288⁵⁶)

54.) En el capítol de l'any 1281 de la Congregació claustral Tarraconense s'assenyala que "s'havia de tractar de l'afer espinós d'una doble elecció d'abat a Ripoll. Ramon de Vilaregut, protegit pel rei Pere II, i Pere Dezbach, prior de Montserrat, que tenia majoria dins de la comunitat. De totes maneres, el Capítol no ho resolgué, ja que el plet fou portat a Roma, on hagueren de presentar-se els dos electes" [Tobella]. Villanueva ens fa avinent que en aquest punt de la vida del monestir de Ripoll hi va haver una ruptura en la successió d'abats ripollesos: "Por su muerte vacó la abadía; de lo cual había así el catálogo citado: *Vacavit abbatia XI. annis: fuit cisma in ecclesia, et in monasterio per duas electiones, una Raimundi de Vilario acuto, altera Petri de Baco prioris Montisconi*". Albareda, a "Cronologia dels darrers priors de Montserrat (1284-1409) a *Analecta Montserratensia* Vol. IV (1920-1921) dóna una visió bastant completa de la situació creada amb la doble elecció d'abat de Ripoll: "Davers l'any 1258 els monjos de Ripoll, mort l'abat Dalmau de Sagarriga, elegiren per son prelat al P. Bertran de Bach, prior allavors de St. Maria de Montserrat, el qual retingué nostre priorat fins a l'any 1272 que el renuncià a favor del seu germà Pere de Bach. En morir Bertran, al 27 de Gener del 1280, la comunitat de Ripoll es dividí en dos bàndols igualment forts i convençuts. ... Els seus admiradors designaven i volien per successor al seu germà Pere, prior de Montserrat. El grup dels malcontents proposaven al prior de son monestir anomenat Ramon. Les forces estaven molt equilibrades, ningú volgué cedir, fou impossible d'entendre's i el cisme s'introduí a Ripoll. Ignorem si el nostre prior arribà a pendre possessió de l'abadia. El cert és que desde l'any 1280 no es trobava en nostre vell arxiu cap escritura signada amb el seu nom; en canvi llegim que en el catg. a. 1769: <<Nota: En caj. 6, leg. 5, fol. 3 hay una escritura en que firman los Administradores y procuradores puestos por el Rey, y en dicha Escritura se dice que este Priorato está vacante. es fecha 3 *Kalendas septembris, Anno domini 1284*>>. La lluita de Ripoll prengué tals proporcions, que assabentant-se'n el Papa cità als dos competidors, per tal que a la seva presència exposessin la qüestió. Pere de Bach i el monjo Ramon emprengueren el viatge cap a Roma, però, abans d'arribar-hi, Pere s'enmalaltí morint al cap de poc temps. La mort d'un dels candidats no solucionà encara el conflicte. Els adversaris de Ramon no volien cedir, fou ell finalment qui renuncià el dret que pogués tenir a l'abadia, i llavors el Papa, motu proprio, nomenà al mateix Ramon per abat de Ripoll. Quin any ocorregué la mort del prior esmentat [Ramon de Bac] no podem indicar-lo; en la butlla de promoció de l'abat Ramon, no més es diu que morí anant a Roma, sense donar indicacions de temps. De la nota citada anteriorment podria deduir-se que ja era mort pel Setembre del 1284, puix en tal data ens trobem amb el priorat vacant".

55.) Yepes, Argaiz, Flórez i Pellicer no mencionen aquest abat electe, en competència amb Vilaregut. Antics documents llatins del catàleg de Ripoll transcrits per Pasqual i mencionats també per Villanueva parlen de *Petri de Baco*. El seu nom està també escrit com a Pedro de Bach. Pladevall l'anomena Pere Desbac. Potser seria més correcte anomenar-lo Pere de Bac, com hem fet abans amb Bertran de Bac, per indicar la procedència d'aquesta família. Tobella, com hem vist, l'anomena Pere Dezbach. L'abaciologi glossat parla de Pedro de Bach.

56.) L'abaciologi glossat diu que va morir en aquesta data. Albareda, com hem vist, no menciona la data.

RAMON DE VILARAGUT⁵⁷.

-abat de Ripoll (6 de març de 1280-22 d'agost de 1310⁵⁸).

GUILLEM DE CAMPS⁵⁹.

-abat de Ripoll (Any 1310-21 d'octubre de 1322⁶⁰).

57.) Antics documents llatins del catàleg de Ripoll transcrits per Pasqual i Albareda parlen de *Raymundi de Vilario*. L'abaciologi glossat parla de *Raymundus de Vilario*. Yepes parla de "Raymundo tercero, por sobrenombre de Vilaracuto". Argaiz parla de Raymundo de Vilaragut. Flórez l'anomena "Raymundo III. de Vilaracuto". Pellicer l'anomena Raimundo Vilaregut o de Vilaragut. Villanueva i la relació d'abats del *DHEE* escriu el seu nom com a Raimundo de Vilaragut. Albareda, com hem vist abans, no passa de donar-li el nom de Ramon. Pladevall l'anomena Ramon de Vilaragut.

58.) Villanueva indica que la doble elecció fou resolta favorablement a Vilaragut ja que "prevaleció la primera de estas dos elecciones por haberla apoyado y confirmado el papa, como dicen; y así será, porque desde el 1291 suena constantemente abad Raimundo de Vilaragut". Yepes, Argaiz i Flórez mencionen la data de 1310, però sense indicació que és la de la fi del seu abadiat. Pellicer indica l'inici del seu abadiat l'any 1291, però sense mencionar Desbac. L'abaciologi glossat diu que "fuit antea prior Montis Serrati et camerarius hujus monasterii (havia estat abans prior de Montserrat i cambrer d'aquest monestir)". Argaiz ja deia "fue abad de Montserrate ó Prior, como se vió en su lugar". Segons l'abaciologi glossat "el papa Nicolàs IV, con su bula dada en Roma a 6 de marzo de 1280 proveyó la abadía a fray Raymundo de Vilaragut, después de haberle hecho renunciar al derecho por la elección de los monges". Pladevall indica i precisa que l'elecció d'aquest abat, a la mort de Bertran Desbac, fou confirmada pel Papa l'any 1291, encara que no menciona que fou amb la prèvia renúncia al dret d'elecció de l'abat per part dels monjos. Pellicer, el *DHEE* i Pladevall indiquen que la fi del seu abadiat fou l'any 1310. Villanueva i l'abaciologi glossat precisen que va morir el 22 d'agost de 1310. El Necrologi de Ripoll indica la mort d'un *Raimundus abba el 15 kalendas sept.* Podria ser el nostre Ramon de Vilaragut, però aleshores cal datar el necrologi de Ripoll a principis del segle XIV.

59.) Villanueva, Pellicer i el *DHEE* l'anomenen Guillermo de Camps. Yepes, Argaiz i Flórez l'anomenen Guillermo de Campis. L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, com a *Guillemus de Campis*. El catàleg de priors de Mèia l'anomena de manera molt semblant, en llatí: "*Guillemus V a Campis*". Pladevall l'anomena Guillem Descamps. *Analecta Sacra Tarraconensia* Vol. 60 [1987]

60.) Zaragoza Pascual, en el seu priorologi de Mèia ja diu que "fue nombrado abad de Ripoll en 1310 y lo fue hasta 1318", tot citant Pellicer. Segons l'abaciologi glossat i Pellicer, fou elegit a pesar de la renúncia a l'elecció de l'abat per part dels monjos davant el Papa que havia fet Vilaragut l'any 1310. Va morir, segons l'abaciologi glossat, Villanueva i Pellicer, que concorden, el 21 d'octubre de 1322. Yepes, Argaiz i Flórez (com sempre sense precisar si la data era la de la seva mort, com resulta quasi sempre en el seu abaciologi) i la relació d'abats del *DHEE* donen com a data de la seva mort l'any 1322. Pladevall col·loca com a data de fi del seu abadiat l'any 1318.

PONÇ DE VALLESPIRANS⁶¹.

-abat de Ripoll (Anys 1318-1325⁶²).

HUG DESBAC o DE BAC⁶³.

-abat de Ripoll (13 de setembre de 1326-nomenat bisbe d'Urgell el 25 d'octubre de 1351⁶⁴).

61.) Yepes i Flórez l'anomenen Poncio de Villapirans. Argaiz l'anomena Poncio de Villapurans. L'abaciologi glossat, en llatí, parla de *Pontius de Vallspirans*. Villanueva i Pellicer l'anomenen com a Ponce de Vallespirans. Pladevall l'anomena Ponç de Vallespirans.

62.) Yepes i Flórez no posen cap data al costat d'aquest abat. Argaiz diu "tuvo la Abadia por los años de mil trescientos y...". L'abaciologi glossat i Pellicer mencionen que va morir a Avinyó el 1321, elegit pels monjos i confirmat pel papa Joan XXII (1316-1334). Pladevall col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1318. Villanueva, però, no tenia d'aquest abat gaires dades: "de quien no queda memoria alguna; mas es cierto que fue abat, como se ve en la escritura de censo que firmó el sucesor". Pellicer indica el seu abadiat entre 1318 i 1322. Flórez i la relació d'abats, del *DHEE* no donen cap data. Pladevall, per contra, posa la data de fi del seu abadiat l'any 1325.

63.) Yepes l'anomena com a Hugo de Baco, Argaiz com a Hugo de Bacco, encara que diu que "promovido al Obispado de Urgel, donde es llamado Hugo de Sbach". Flórez parla en el seu abaciologi de Ripoll de "Hugo de Bacho. ob. de Urgel". L'abaciologi glossat en llatí, l'anomena *Hugo de Baco*. Villanueva parla de Hugo Dezbach, tot indicant que en l'escriptura de cens que va signar com a successor de Vallespirans, "el año 1326, donde se llama a sí mismo *Huguetus*". Pellicer l'anomena Hugo dez Bach. Eubel l'anomena, en llatí, *Hugo (Desbach, de Bacho)*. Pladevall l'anomena Hug Desbac. Potser seria més correcte anomenar-lo Hug de Bac, com hem fet amb Bertran i Pere de Bac.

64.) Yepes el relaciona amb la data de 136., mencionant que "despues fue promovido este Abad al Obispado de Urgel". Argaiz diu que "governó la Abadia por los años de mil trescientos y sesenta. Fue promovido al Obispado de Urgel". Sobre la data d'inici del seu abadiat, Pladevall indica la data de 1325. Però Pellicer (com també indica el *DHEE*) menciona l'inici del seu abadiat l'any 1326, tot precisant que havia estat prior de Sant Pere de Cervera i que fou nomenat pel Papa Joan XXII el 13 de setembre de 1326. Flórez no col·loca cap data. El que és segur, com indica Villanueva, és que l'escriptura de cens que va firmar com a successor de Vallespirans és datada l'any 1326. La data de fi de l'abadiat d'Hug de Bac cal col·locar-la l'any 1351, amb la seva promoció com a bisbe d'Urgell. Eubel (*Hierarchia Catholica*. Volum I (1898)) col·loca la data de 25 d'octubre de 1351 com la del seu nomenament. Pladevall a la *GEC* indica que després d'abat de Ripoll fou bisbe d'Urgell. Cebrià Baraut indica que Hug de Bac fou bisbe d'Urgell entre els anys 1351-1361.

JAUME DE VIVERS⁶⁵.

-abat de Ripoll (Anys 1351-renuncià el 1362⁶⁶- † 19 maig de 1375, a Monistrol).

RAMON DE SABARÉS⁶⁷ O SABARRÉS O SAVARÉS O SAVARRÉS.

-abat de Ripoll (Anys 1362- † 10 de setembre de 1380⁶⁸).

65.) Yepes parla d'un Iacobo de Vivariis. Argaiz d'un Jayme o Iacobo de Vivar. Flórez anomena aquest abat de Ripoll Iacobo de Vivariis. L'abaciologi glossat, en llatí, parla d'un *Jacobus de Vivariis*. Villanueva parla de Jaime de Vivers (de Vivariis). Pladevall l'anomena Jaume de Vivers. Pellicer l'anomena Jaime de Vivar o Vivers. El *DHEE* afegeix de Vivariis. Josep Trenchs (en el seu treball sobre "El monasterio de Ripoll y la Peste Negra de 1348" a *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*. Volum XXI. Años 1972-1973), l'anomena Jaume Vinartís (o Vivariis).

66.) Yepes col·loca la data de 1362, mencionant que "este renunció despues la Abadía". Argaiz diu "por el año de mil trescientos y sesenta y dos. Fue despues Prior de Monserrate. Queda puesta su memoria en el capitulo treinta y quatro". Flórez col·loca el seu nom juntament amb la data de 1362, que es correspondria amb la fi del seu abadiat. L'abaciologi glossat diu que *antea fuit prior Montis Serrati*, que "fue provisto por el Papa Clemente VI del priorato de Montserrat en 1349, y en 1351 a esta abadía, pero sin renunciar el priorato de Montserrat, lo que egecutó reconvenido de estos monjes. Éste también fue provisto por el papa Clemente VI en Aviñón en 1315 por la promoción de su antecesor al obispado. Gobernó este monasterio hasta el año 1360, en que renunció la abadía". Villanueva indica l'inici del seu abadiat l'any 1351, que es correspon amb la promoció d'Hug de Bac al bisbat d'Urgell, com també fa la relació d'abats ripollesos del *DHEE*. Pladevall indica el seu abadiat entre els anys 1351-1362. Segons Pellicer, Vivers va renunciar a l'abadia l'any 1362, governant-la des de 1351. Villanueva diu que "renunció en 1362, como dice el catálogo citado". Pellicer diu que va morir, a Monistrol, el 19 de maig de 1375.

67.) Yepes parla d'un Raymundo Quarto, por sobrenombre de Sabarisio. Argaiz l'anomena Raumundo de Sabarisio. Flórez l'anomena com a "Raym. IV. de Sabarisio". L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Raymundus de Savarresio*. Villanueva l'anomena Raimundo de Sabarés (com fa també el *DHEE*). Pellicer el nomena Raimundo de Sabarés o de la Farrés. Jordi Rubió i Balaguer ("Els llibres de l'abat Savarés a la biblioteca de Ripoll" a *Analecta Montserratensia*. Volum IX (1962)) parla d'aquest abat com a Ramon de Savarés. Trenchs, en la documentació aportada sobre els efectes de la Pesta Negra al monestir, l'anomena Ramon de Savaresio. Pladevall a la *GEC* l'anomena Ramon de la Farrés, però a *CR*, al contrari, indica en l'abaciologi Ramon de Sabarrés i en altres mencions Ramon de Savarés.

68.) Yepes i Flórez no col·loquen cap data al costat del nom d'aquest abat ripollès. Argaiz diu "governó por el año mil trescientos y trenta y...". L'abaciologi glossat menciona la data de 1362 i que va morir el 10 de setembre de 1380. Segons Pellicer, aquest abat va morir el 10 de setembre de 1383. Villanueva, tot i coincidir amb el dia i mes, indica que fou l'any 1380. El *DHEE* també indica aquest any de 1380 com el de la seva mort. Pladevall i *CR* donen per bo l'any 1380 com el de la fi del seu abadiat. El *Necrologi* de Ripoll menciona un abat Raimundus que podria ser el nostre Ramon de Sabarés, que va morir el 4 *kalendas oct.*

GALCERAN DE BESORA I DE CARTELLÀ⁶⁹.

-abat de Ripoll (3 de febrer de 1381-desembre de 1383⁷⁰).

RAMON DE DESCATLLAR I DE PALASOL⁷¹.

-abat de Ripoll (24 de desembre de 1383-nomenat bisbe d'Elna el 24 de setembre de 1408 i posteriorment de Girona, on va prendre possessió el 6 o 8 de gener de 1409. Va morir a València el 5 de maig de l'any 1415⁷²).

69.) Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Bertrando de Bisura. L'abaciologi glossat, en llatí, l'anomena com a *Galcerandus de Bisaura*. Villanueva i Pellicer l'anomenen Galceran de Besora. Pladevall a la *GEC* i *CR* l'anomena amb el seu nom complet de Galceran de Besora i de Cartellà.

70.) Durant l'abadiat anterior i quan era monjo almoner de Ripoll, Galceran de Besora i de Cartellà fou el 6è. President de la Generalitat l'any 1379. Vegeu quadre "Diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1714)" a l'entrada "Catalunya" de la *GEC*. Yepes i Flórez no col·loquen cap data al costat del nom d'aquest abat. Argaiz diu que "tuvo la Abadia por el año de mil trescientos y ochenta y...". L'abaciologi glossat sols diu que va morir el 1383. Pellicer indica que fou nomenat per Urbano VI (1381-1389), el Papa amb què s'inicia el Cisma d'Occident, el 3 de febrer de 1381, i que va morir a finals de desembre de 1383. Pladevall a la *GEC*, i *CR* col·loquen el seu abadiat entre els anys 1381-1383. L'any de la seva mort és corroborat per Villanueva i pel *DHEE*.

71.) Yepes parla d'un Raymundo Quinto, por sobrenombre de Coslario. Argaiz parla de Raymundo Coslario. Flórez parla en el seu abaciologi d'un tal Raym. V. Coslario. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena, en llatí, *Raymundus de Caslario*. Villanueva i el *DHEE* l'anomenen Raimundo Descatllar. Pellicer l'anomena sols Raimundo dez Catllar. *Hierarchia Catholica* l'anomena com a *Raimundus i Raimundus (de Castellá)*. Pladevall a la *GEC* i *CR* l'anomena amb el seu nom complet de Ramon de Descatllar i de Palasol.

72.) Yepes menciona la data de 1405. Argaiz diu que va governar pels anys de 1402 i fins 1405. Flórez no dóna cap data. L'abaciologi glossat diu que "fue electo por los monges en 24 de Diciembre de 1382, en tiempo de sisma". Lazzerme (*Noblesia catalana*. Volum II [1976]) també indica aquesta data de la seva elecció. La data és també citada per Monsalvatje (*El Obispado de Elna*. Tom I. Volum XXI de Noticias históricas [1911]). Descatllar fou abat de Ripoll entre els anys 1383 i 1408, encara que fins a la mort del rei Pere (5 de gener de 1387) no va poder exercir la seva autoritat com a abat del monestir de Ripoll, ja que el monarca, els anys 1386 i següents "va ocupar l'abadia i va tancar a la presó l'abat elegit pel monestir" diu l'abaciologi glossat, que afegeix que Descatllar "per raó de la defensa dels drets del monestir va ser citat i capturat pel rei Pere, i va poder fugir-ne miraculosament i va anar-se'n a Grècia". L'abaciologi glossat de Ripoll diu que aquest abat *Tandem per viginti septem annos exiit abbas usque ad annum 1408* ("En fi, va ser abat durant vint-i-set anys, fins al 1408"). Això és el que indiquen el *DHEE*, Pladevall a la *GEC* i *CR*. Villanueva indica la seva elecció a la mort de Besora el 1383 i que fou abat, en retornar del seu exili grec, fins l'any 1408. L'abaciologi glossat de Ripoll indica que *tandem per viginti septem annos exiit abbas usque ad annum* ("En fi, va ser abat durant vint-i-set anys fins al 1408"). L'abaciologi glossat de Ripoll indica que *Demun episcopus Elnesisi et postea Gerundensis* ("Després va ser bisbe d'Elna i més tard de Girona") i que "fue promovido al obispado de Elna, y luego en el mes de octubre del mismo año al de Gerona por Benedicto 13". Eubel confirma les dates exactes, el 24 de setembre de 1408. Els episcopologis de Pladevall a *GEC* i *CR* indiquen que Descatllar fou bisbe d'Elna. La *GEC*, en la biografia d'aquest abat ripollès, indica, igualment, que posteriorment fou bisbe d'Elna i de Girona. Descatllar fou efectivament, primer, bisbe d'Elna, nomenat pel papa Benet XIII el 24 de setembre de 1408. Pladevall, en el seu

Pere de Batet⁷³.

-abat intrús de Ripoll (20 de juliol de 1386-1387⁷⁴).

episcopologi d'Elna, indica sols l'any 1408 com l'any del seu càrrec com a bisbe d'Elna. Flórez sols indica abreviadament que fou bisbe de Girona. Eubel confirma les dates exactes del seu pas per Girona, el 19 de desembre de 1408. Per la seu de Girona fou nomenat en el curs del Concili de La Real, on Descatllar "scellait certains documents du seing de ses armes abbatiales. Il déclarait qu'il ne possédait pas d'autre sceau" (Lazerme). Fou bisbe de Girona des de l'any 1409, on va pendre posició el 8 de gener de 1409 (Lazerme), encara que altres fonts diuen que fou promogut el 6 de gener de 1409 (DHEE. Volum II [1972]. Descatllar fou bisbe de Girona fins a la seva mort, l'any 1415 (Pons i Guri: Quadre "Episcopologi de Girona" a GEC. Volum 8 [1975]. L'abaciologi glossat de Ripoll indica que *tandem quinta madii anno Domini 1415 in media nocte obiit in Christo apud Alentiam, et in capitulo gradus ecclesiae sepultus est* ("fins que el cinc de maig de l'any 1415, a la mitjanit, va morir en la pau de Crist a València, i està enterrat al capítol, a l'escala de l'església"). Pellicer segueix les indicacions de l'abaciologi glossat, amb la menció que va morir "a la edad de 60 años". La data de l'any és corroborada per Villanueva i Eubel. En el Necrologi de Ripoll hi ha un abat Raimundus que va morir el *kalendis maius o VI nonas maius* (?).

73.) Aquest monjo nomenat màxim responsable del monestir de Ripoll pel rei Pere, és cognominat com a Betet o Batet, però alhora anomenat com a Francesc i com a Pere. Yepes, Argaiz, Flórez i el DHEE no indiquen aquest nom. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena com a fray Pedro de Betet. Villanueva indica el nom de Fr. Pere de Betet. Pladevall i CR l'anomenen Francesc Betet. La biografia de Ramon Descatllar a la GEC l'anomena Pere Batet. Pellicer l'anomena com a Pedro (1875) i Francisco Batet (1878 i 1888). Monsalvatje l'anomena també Pedro Batet.

74.) Yepes, Argaiz i Flórez no mencionen aquest monjo ni cap data. L'abaciologi glossat de Ripoll diu que "en su ausencia [de Descatllar] el mismo rey [Pere el Cerimoniós] con su real cédula dada en Barcelona a 20 de julio de 1386 presentó a esta abadía a un tal fray Pedro de Betet, y tomó posesión de ella según lo acostumbrado". Villanueva també indica l'any 1486. Pellicer diu que Betet va governar l'abadia durant l'exili de Ramon de Descatllar, i que fou nomenat pel Rei el 20 de juliol de 1386, seguint fil per randa l'abaciologi glossat. Monsalvatje diu que el rei Pere, "con cédula dada en Barcelona a 20 de julio del año 1386, nombró para la abadía a Pedro Batet". Pladevall i CR col·loquen el seu govern, en el seu abaciologi de Ripoll, entre els anys 1386 i 1387, que es corresponen amb els anys d'exili grec de Descatllar.

MARC DE VILALBA⁷⁵.

-abat de Ripoll (25 de setembre de 1408-10 de març de 1409⁷⁶).

75.) Yepes, Argaiz i Flórez l'anomenen Marcos de Villalba. L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, com a *Marcus de Vilalba*. Villanueva, Pellicer i el *DHEE* canvien sols una lletra: Marcos de Villalba. Pladevall i CR l'anomenen Marc de Vilalba, mencionant que després fou el primer abat de Montserrat. Albareda l'anomena Marc de Vilalba. Cebrià Baraut, en el seu abaciologi de Montserrat per la *GEC*, el cognominà també com de Vilalba. Alguna relació d'abats montserratins l'anomena Marcos de Villalba (*DHEE*. Volum III).

76.) Yepes no col·loca cap data i sols diu que "parece este uno que después fue Abad de Monserrate". Argaiz diu que "este fue Abad de Ripoll, y prior de Monserrate, hasta el año de mil quatrocientos y diez, en que Benedicto XIII levantó en Abadía la saca de Monserrate, y la desmenbró de Ripoll, haziendola libre y essenta". Flórez indica que Vilalba fou abat de Ripoll entre 1408 (nomenament de Descatllar com a bisbe d'Elna) i 1409, "la obtuvo solo un año hasta el de 1409 en que pasó a ser el primer abad de Santa Maria de Montserrat, que hasta esta época fue solo priorato del de Ripoll, y ahora con la autoridad de Benedicto XIII (Luna) se hizo independiente, y erigió en abadía". L'abaciologi glossat indica la data de 1409 i que fou electe "por el mismo Papa Benedicto 13 hallándose en Perpiñán al concilio por ser vicario general y camarero de este monasterio en 25 de septiembre de 1408". És digne de copiar el que diu l'abaciologi glossat sobre Vilalba: "va sol·licitar del Summe Pontífex que passés de priorat a abadia; i tot seguit va obtenir l'exempció del dit priorat, tant en el cap com en els membres. Aquesta exempció es va sol·licitar callant la veritat i amb manifesta mentida sense que hi tingués audiència el monestir de Ripoll, del qual depenia immediatament. I fins avui dia el monestir de Montserrat paga les pensions de feu al monestir de Ripoll". És un moment important de la vida del monestir i que cal entendre en el marc i el clima del Cisme. Villanueva indica que sols "la obtuvo solo un año hasta el de 1409 en que pasó á ser el primer abad de Santa Maria de Monserrate". Pellicer indica les dates de 1408 i 1409. El *DHEE* menciona les xifres (amb una segura errada d'impremta en indicar 1408-809). Pladevall i CR mencionen el fet que després fou el primer abat de Montserrat. Vilalba fou efectivament el primer abat independent de Montserrat (1409-1439). Albareda diu que el 10 de març de 1409 el Papa Benet XIII va erigir Montserrat com a abadia independent. Vegeu Cebrià de Vilalba: *GEC*. Volum 10 (1977). p. 278; i CR. Volum XI: El Bages. El paper polític de Vilalba no és gens desdenyable ja que fou 10è. i 16è. president de la Generalitat de Catalunya (1413 i 1431). Vegeu quadre "Diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1714) a l'entrada "Catalunya" de la *GEC*."

BERENGUER DE RAJADELL I DE BOIXADORS⁷⁷.

-abat de Ripoll (Any 1409-1410⁷⁸).

DALMAU DE CARTELLÀ I DESPOU⁷⁹.

-abat de Ripoll (31 d'octubre de 1410-1 de desembre de 1439⁸⁰).

BERTRAN DE SAMASÓ⁸¹.

-abat de Ripoll (16 de gener de 1440-17 de juliol de 1458⁸²).

77.) Yepes parla de Verégario de Rafadel. Argaiz menciona Berenguer de Rafadel. Flórez l'anomena Berengario de Rafadel. L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, *Berengarius de Rejadella*. Villanueva, Pellicer i el *DHEE* el citen com a Berenguer de Rejadell. Pladevall indica Berenguer de Rajadell i de Boixadors.

78.) Yepes menciona la data de 1410. Argaiz menciona que "aviendo sido primero Prior de Santa Maria de Meyà, hasta el de mil trescientos y noventa y nueve, y luego Abad de Sant Culgar del Vallès, le dieron la Abadía de Ripoll", sense cap data. Flórez menciona la data de 1410. L'abaciologi glossat i Villanueva diuen que va morir l'any 1410. Pellicer col·loca les dates de 1409-1410 però diu que fou nomenat pel Papa Luna l'any 1410, en què va morir. El *DHEE* menciona la data de 1409. Pladevall col·loca les dates de 1409-1410.

79.) Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Dalmacio de Cartilano. L'abaciologi glossat, en llatí, l'anomena *Dalmatius de Cartilano*. Villanueva, Pellicer, Monsalvatje i el *DHEE* indiquen el nom com a Dalmacio de Cartellà. Pladevall indica el nom complet d'aquest abat com a Dalmau de Cartellà i Despou.

80.) Yepes, Argaiz i Flórez mencionen l'any 1412. Flórez menciona que va morir el 1412. L'abaciologi glossat també menciona la data de 1410 i que va morir el primer de desembre de 1439. Pellicer diu que fou nomenat per Benedict XIII (Papa Luna) el 31 d'octubre de 1410. Pellicer indica les dates de 1410-1439 i que va morir l'1 de desembre de 1439. El *DHEE* menciona que va morir el 1439. Pladevall indica que havia estat anteriorment abat de Santa Maria d'Amer (1403-1409) i de Sant Cugat del Vallès (1409-1411) i col·loca el seu abadiat entre 1410-1439. De la importància del seu paper polític n'és mostra que fou el 13è. president de la Generalitat de Catalunya (1423).

81.) Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Bertrando de Mancione. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena en llatí *Bernadus de Samasó* o *Bertrandus* o *Bernardus de Mantione* o com a *Bertrando de Samasó*. Villanueva i el *DHEE* l'indiquen com Bernardo de Samasó. Pellicer escriu el seu nom com a Bertrán de Sa Masó o Somasó. Pladevall indica el nom de Bertran de Samasó.

82.) Yepes, Argaiz i Flórez mencionen la data de 1455. L'abaciologi glossat diu que aquest trenta-tresé abat de Ripoll va ocupar el seu càrrec l'any 1440, elegit pels monjos el "16 de enero de 1440", elecció confirmada pel "concilio de Basilea de 17 de marzo" del mateix any, i després pel "Papa Eugenio IV el 14 de abril de 1440". Són informacions que recull exactament Pellicer. Villanueva indica que fou "electo por los monges durante el cisma de Basilea a 16 de Enero de 1440 y confirmado despues por el papa Eugenio IV". Del seu destacat paper n'és mostra que fou el 22è. president de la Generalitat de Catalunya (1449). Segons l'abaciologi glossat i Pellicer, Samasó va morir a Càpua (Itàlia) el 17 de juliol de 1458. Pellicer indica, en els seus abaciologis, contradient el text, que la fi del seu abadiat fou l'any 1456. El *DHEE* menciona la data de 1410 i, de la seva mort, 1458. Sobrequés també s'equivoca quan diu que "l'abat de Ripoll, Bertan de Samasó, morí a Càpua, pel juny del 1458, pocs dies abans que el rei a qui s'adreçava en ambaixada" (Santiago i Jaume Sobrequés: *La Guerra civil catalana del segle XV* [1973]. Volum I. p. 122). El rei Alfons havia mort el 27 de juny de 1458. O sigui, Samasó va morir dies després del rei.

NARCÍS DE MIQUEL⁸³.

-abat de Ripoll (26 d'agost de 1458- † 5 d'abril de 1460⁸⁴).

83.) Yepes, Argaiz i Flórez parlen d'un Narciso, sense cap cognom. L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Narcisus Michaelis*. Villanueva i el *Diccionario de Historia Eclesiástica de España* indiquen Narciso Miguel. Pladevall l'anomena Narcís de Miquel. Pellicer castellanitza el seu nom com a Narciso Miguel.

84.) Yepes, Argaiz i Flórez mencionen la data de 1460. Segons l'abaciologi glossat fou nomenat abat de Ripoll per Calixto III (Alfons de Borja) [1455-1458]] el 26 d'agost de 1458. Va morir emmetzinat, a Girona, el 5 d'abril de 1460. Villanueva i el *DHEE* no donen cap data. Pellicer indica les dates de 1458-1460. Pladevall indica també les dates de 1458-1460.

Abats comendataris.

RODERIC DE BORJA I ESCRIVÀ⁸⁵.

-abat de Ripoll (21 d'abril de 1461-11 de novembre de 1463). Posteriorment bisbe d'Urgell (promogut el 27 de novembre de 1467) i de Barcelona (promogut el 11 de desembre de 1472-1478)⁸⁶.

85.) Yepes, Argaiz i Flórez no mencionen aquest primer abat comendatari. L'abaciologi glossat de Ripoll parla d'un abat cardenal Valentín de Borja i diu que "después Papa con el nombre de Alexandro 6." (Nota marginal d'una altra mà, a la còpia de 1754, segons indica Mascarella). Villanueva, Pellicer i DHEE anomenen aquest primer abat comendatari sols com a Rodrigo de Borja; i Pellicer, seguint l'abaciologi glosat, arriba a confondre'l amb el segon Papa Borgia, Alexandre VI. Pladevall amplia la informació amb el segon cognom, donant així una valuosa informació per no confondre aquest Roderic de Borja amb el Papa Alexandre VI, Roderic de Borja i Borja. Miquel Batllori a la GEC ens informa que aquest abat ripollès era oncle del futur papa i, segons el DHEE, "primo hermano, nepos, del cardenal Rodrigo de Borja, el futuro Alejandro VI, con quien se le ha confundido frecuentemente". L'abat Borja de Ripoll és, doncs, un cosí germà del futur Papa. Eubel, en parlar del nostre bisbe d'Urgell diu *nepos dni. Vicecancell.*, abreviatura que cal interpretar com que era cosí germà o oncle del vicecanceller d'aleshores, que era efectivament el futur papa Alexandre VI.

86.) Yepes, Argaiz i Flórez, com ja hem indicat, no mencionen aquest primer abat comendatari. Fou nomenat abat de Ripoll, segons l'abaciologi glossat de Ripoll, text que segurament va seguir Pellicer, el 21 d'abril de 1461 pel Papa Pius II (1458-1464). Villanueva i el DHEE indiquen que fou abat fins l'any 1463. Segons Pellicer, l'11 de novembre de 1463 fou substituït per Andreu de Vilar. L'abaciologi glossat de Ripoll indica que *ipsam obtinuit usque ad annum 1463* ("i la va mantenir [l'abadia] fins a l'any 1463"). Pladevall indica les dates de 1461-1463. L'abaciologi glossat diu que aquest abat era cardenal vice-canceller, ja que diuen que fou el futur Papa Borgia. Villanueva també diu que fou cardenal, però sense cap més precisió. Pellicer creu que aquest abat fou el futur Papa. Pladevall a la GEC diu que aquest Roderic de Borja, cardenal i vice-canceller papal, fou després bisbe d'Urgell i de Barcelona. Cal dir que el nostre Roderic de Borja no fou ni cardenal ni vice-canceller papal, sols bisbe d'Urgell i Barcelona. Eubel no el menciona. Roderic de Borja i Escrivà seria posteriorment bisbe d'Urgell (1467-1472). Segons Eubel, fou promogut bisbe d'Urgell el 27 de novembre de 1467. Miquel Batllori a la GEC ens informa que aquest abat fou bisbe d'Urgell. L'abaciologi glossat i Pladevall a la GEC diuen que aquest Roderic de Borja, abat comendatari de Ripoll, fou després bisbe d'Urgell i de Barcelona. El bisbe d'Urgell Borja fou traslladat a Barcelona, l'11 de desembre de 1472, d'on fou bisbe entre 1472-1478. Segons el DHEE (Volum I [1972]. Pàg.: 108) "en 1472 fué designado obispo de Barcelona por el papa Sixto IV, a instancias del Rey de Aragón Juan II, el cual obraba por inspiración del cardenal Rodrigo". Borja va morir, segurament, l'any 1478. Sols sabem que el següent bisbe de Barcelona, Gonzalo Fernández de Heredia, fou promogut el 27 de novembre de 1478 per *obitus apud sedem apostolicam* (Dada extreta també de DHEE, que sobre la base del seu nomenament com a prior l'any 1476 diu "aunque conservó poco tiempo este cargo. Su muerte acaeció dos años después". A l'episcopologi de Barcelona del DHEE. (Volum I (1972). p. 192), tampoc no es precisa la data de la seva mort, 1478. Miquel Batllori a la GEC també diu que l'abat ripollès seria després bisbe de Barcelona.

PONÇ ANDREU DE VILAR⁸⁷.

-abat de Ripoll (11 de novembre de 1463-2 d'abril de 1489⁸⁸).

FREDERIC DE PORTUGAL I DE NORONHA⁸⁹.

-abat de Ripoll (Anys 1490-5 de maig de 1503, nomenat bisbe de Calahorra, posteriorment bisbe de Segovia (1508-1519), Sigüenza (1519-1532), virrei de Catalunya (1525) i arquebisbe de Saragossa (1532 - † 5 de gener de 1539⁹⁰).

87.) Yepes parla de Poncio Andrea. Argaiz i Flórez, l'autor d'*España Sagrada*, indica sols el nom d'aquest abat com a Ponce Andrea. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena en llatí *Pontius Andreas Desvilar*. Villanueva, Pellicer i alguna relació d'abats ripollesos fan una petita variació en el seu nom, anomenant-lo Ponce Andres [Andrés] de [dez] Vilar [Villar]. Pladevall l'anomena Ponç Andreu de Vilar. En els seus documents escriu sempre Ponç Andreu.

88.) Flórez indica sols la data de 1463 (inici del seu abadiat) en la seva llista d'abats ripollesos. Villanueva i DHEE indiquen sols la data de la fi del seu abadiat, l'any 1489. L'abaciologi glossat i Pellicer diuen que va prendre possessió de l'abadia l'11 de novembre de 1463. Pladevall indica les dates de 1463-1489. L'abaciologi glossat diu que la presa de possessió fou mitjançant procurador i Pellicer esmenta que "estuvo muy poco tiempo, tal vez nunca, en el monasterio". Ponç Andreu de Vilar va morir a Barcelona el 2 d'abril de 1489, "en la casa que tiene el monasterio en Barcelona, frente a la parroquia de San Miguel, en el mes de abril de 1498". La seva personalitat política resta reflectida en el fet que fou el 28è. i el 34è. president de la Generalitat de Catalunya (1467 i 1485), a vegades no esmenta que Vilar fou, a més a més, president de la Generalitat de Catalunya. Vilar va formar part de la Diputació del General en l'any 1469, existint documentació publicada seva dels mesos de juny, juliol, agost, setembre i desembre.

89.) Yepes, i l'autor d'*España Sagrada* i Pellicer l'anomenen com a Federico de Portugal. L'abaciologi glossat l'anomena en llatí Federico de Portugali i com a Fedrique de Portugal. Argaiz, Villanueva, Reglà (*Els virreis de Catalunya* [1980]), i DHEE l'anomenen com a Fadrique de Portugal. Eubel el menciona, en llatí, *Fredericus de Portugallia*. Pellicer el cita com a Federico de Portugal. Pladevall l'anomena *Frederic de Portugal i de Noronha*.

90.) Yepes, Argaiz i Flórez mencionen aquest abat amb la data de 1501. L'abaciologi glossat de Ripoll diu que *quo mortuo [Vilar] abbatia vigore regressus fuit reversa ad praeftatum cardinalem* [es refereix a Valentín de Borja, que segons ells era Alexandre VI] *sed quia dictus cardinalis fuit assumptus ad Summum Pontificem, tempore suae electionis dedit accessum et regressum seu renuntiavit abbatiam in favorem Schani Maria Sforcia sanctorum viti, et Marcelli diaconi cardinalis; sed rex Ferdinandus contulit praeftatam abbatiam Federico de Portugali obispo de Sigüenza locumtenenti Principatus Cotholoniae, filio comitis de Oro, asserando quod dicta abbatia erat de patronato regio. Tandem obiit dictus Cardinalis anno 1505, et rex posuit sequestrem in favorem dicti Federici* (Un cop aquest va ser mort [Vilar] l'abadia, per raó del regrés, va tornar al predit cardenal; però com que el dit cardenal va assumir el Summe Pontificat, en el moment de la seva elecció va donar l'accessió i el regrés -o renuncià- a l'abadia en favor d'Ascani Maria Sforza, viti sanctorum i cardenal del diaca Marcel. Però el rei Ferran va donar la dita abadia a Frederic de Portugal, bisbe de Sigüenza, lloctinent del Principat de Catalunya, fill del comte d'Oro, sostenint que la dita abadia era de patronat

García Jiménez de Cisneros.

-abat reial, no reconegut (1503⁹¹).

reial. Finalment va morir el dit cardenal l'any 1505, i el rei va imposar segrest a favor del dit Frederic). Una nota, en castellà, de l'abaciologi glossat fa el següent aclariment: "Después de la muerte del citado Desvilar el mencionado cardenal Borja, hecho ya Papa con el nombre de Alexandro VI, se apropió otra vez de esta abadía, y la renunció a favor del cardenal Escanio Maria Esforcia, quien percibió sus rentas denominándose abad, sin embargo que el rey don Fernando la presentó a don Fedrique de Portugal pretendiendo ser de su real patronato". Però l'abaciologi glossat de Ripoll diu també que a la mort d'Sforza, Loris va reclamar l'abadia de Ripoll i "*sed denuo fuit impositum sequestrium per dictum regem* (Però per segon cop dit rei imposà el segrest)". I de nou, que "*quo defuncto dictus Federicus possedit abbatiam pacifice, et cum esset provius de episcopatu de Chahorra renuntiavit abbatiam in favorem abbatis Montis Serrati Garciae de Cisneros* (Un cop mort Loris, el dit Federic va pendre possessió de l'abadia pacíficament, i quan van proveir-lo al bisbat de Calahorra va renunciar a l'abadia en favor de l'abat de Montserrat Garcia de Cisneros)". Villanueva no dóna cap data i el DHEE col·loca un interrogant en lloc d'una data. Pellicer col·loca el seu abadiat sols entre els anys 1406 i 1407 (1872) o 1407 (1878 i 1888). Pladevall indica les dates de 1490-1504. Colombás, en la seva biografia de García de Cisneros diu que Roderic de Borja va resignar l'abadia de Ripoll en favor de Fadrique de Portugal el 20 de desembre de 1490, però Roderic de Borja va morir el 1478 (?). Pellicer diu "a la muerte de Sforza en 1505, mandó secuestrar las rentas de la abadía en favor de Federico hasta que, (con motivo de su promoción al obispado de Calahorra) abdicó en favor de Garcia de Cisneros". Si fem cas d'aquesta indicació, aquesta data és, doncs, la que podríem indicar com de fi del seu abadiat a Ripoll. Yepes i Flórez mencionen que aquest abat fou arquebisbe de Saragossa. Argaiz que fou bisbe de Calahorra, Segovia i Sigüenza i arquebisbe de Saragossa, en un ordre correcte. Sabem, per Colombás i corroborat per Eubel, que Frederic de Portugal fou nomenat bisbe de Calahorra el 5 de maig de 1503, on va prendre possessió el 30 de desembre. Quan Frederic de Portugal fou nomenat bisbe de Calahorra, Eubel en una nota diu: *Monasterium de Rivopullo Ordinis s. Benedicti dioecesis Vicens. per ipsius Fed. resignatio vacans conced. in comm. Alfonso de Arag. aeop. Caesaraug. A continuació, el 22 de desembre de 1508, fou nomenat bisbe de Segovia. Com hem vist, l'abaciologi glossat indica que fou bisbe de Sigüenza. Eubel indica que fou nomenat el 20 de juny de 1519. Finalment, fou nomenat arquebisbe de Saragossa el 23 de febrer de 1532. Fadrique de Portugal fou lloctinent del principat de Catalunya entre 1525 i 1539, sota el regnat de l'emperador Carles V. Frederic de Portugal va morir el 15 de gener de 1539 essent comendatari. Els nomenaments papals i reials van provocar una doble línia d'abats, la qual cosa provoca un cert desgavell.*

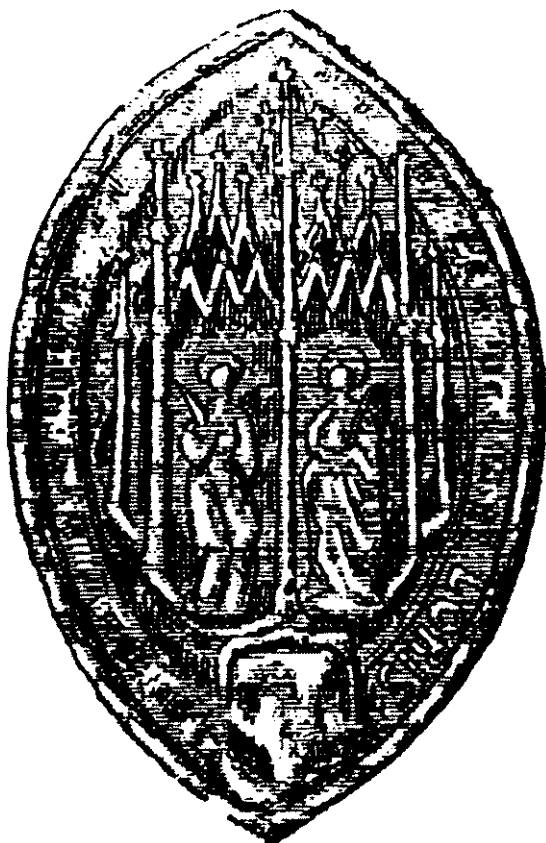
- 91.) Yepes, Argaiz i Flórez no indiquen en el seu abaciologi aquest abat. L'abaciologi glossat indica que mort Loris, Frederic va prendre possessió del monestir i quan van proveir-lo amb el bisbat de Calahorra va renunciar en favor del reformador i abat de Montserrat (1499-1510). Pellicer parla d'ell, però no el col·loca en el seu abaciologi. És un abat de nomenament reial no reconegut o esmentat a molts dels abaciologis. Encara que el Sacre Col·legi no va aprovar el nomenament, crec que cal considerar Cisneros en un abaciologi de Ripoll. Colombás, en la seva biografia de García de Cisneros no té cap dubte en interpretar que el gest de Frederic de Portugal en abdicar en l'abat de Montserrat tenia un clar propòsit reformista, dins d'un projecte més ampli que bastara diversos monestirs (Sant Cugat del Vallès) amb el primer dels que patirà el monestir de Ripoll en els propers anys (García de Colombás: *Un reformador benedictino en tiempo de los Reyes Católicos. García Jiménez de Cisneros, Abad de Montserrat* (1955). p. 351-353). Colombás interpreta que "según un historiador de ésta, resignó el comendatario en fray García de Cisneros; pero no aprobó tal proceder el colegio cardenalicio, el cual nombró como sucesor de don Fadrique de Portugal al cardenal de San Clemente, Jaime Serra; disgustado Fadrique de Portugal por el desaire del Cisneros, renunció entonces a favor de don Alfonso de Aragón, arzobispo de Zaragoza, quien, protegido por su padre, Fernando el Católico, intentó causa formal contra el cardenal, no concluyéndose el litigio hasta el año 1517. Al decir de Argaiz, antes de resignar la abadía nombró don Fadrique a Cisneros, según se lo había prometido al monarca, su vicario general *in spiritualibus et temporalibus*. Pero la actuación de nuestro abad en todo este negocio, condenado al fracaso, nos es enteramente ignota".

Tomba del cardenal "Sforza"
Santa Maria del Popolo (Roma)

ASCANI MARIA SFORZA DE MILÀ⁹².-abat de Ripoll (Any 1504- † 27 de maig de 1505⁹³).FRANCESC GALCERAN DE LLORIS I DE BORJA⁹⁴.-abat de Ripoll (Any 1506- † 22 de juliol de 1506⁹⁵).

- 92.) Yepes, Argaiz i Flórez no mencionen aquest abat comendatari. En el cas de Flórez, la seva llista no arriba fins l'any 1501. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena en llatí com a *Schani Maria Sforcia* i com a *Escanio Maria Esforcia*. Villanueva, Pellicer i alguna relació d'abats ripollesos castellanitzen el seu nom i cognom com a Ascanio Maria Sforcia i no mencionen, com fa Pladevall, que fos cardenal, i de Milà.
- 93.) Ja hem mencionat que Yepes, Argaiz i Flórez no donen cap data d'aquest abat. L'abaciologi glossat de Ripoll diu que era cardenal del diaca Marcel i que la possessió ripollesa li fou atorgada pel Papa Alexandre VI (que segons l'abaciologi glossat fou abat de Ripoll). En no haver mencionat l'anterior abat, Pellicer diu que el seu abadiat va durar des del 1490 al 1505 a la mort de Vilar. Sforza era cardenal, elegit, com indica Eubel, el 17 de març de 1484 pel papa Sixte IV (1471-1484), però no consta que ho fos de Sant Marcel; si en canvi de Sant Vito i Modest (vegeu Eubel). Però a més a més, era bisbe comendatari de Cremona (Itàlia), nomenat el 15 de gener de 1476, de Novara (també a Itàlia), nomenat el 25 d'octubre de 1484, d'Erlau (Hongria), nomenat el 31 d'agost de 1492, Pesaro (igualment a Itàlia), nomenat el 1488 (vegeu Eubel). Fou també prior comendatari de Sant Pere de Casserres (1504-1505). Pladevall indica correctament que aquest abat comendatari era cardenal. Eubel diu que va morir el 27 de maig de 1505. Pladevall diu que fou abat comendatari de Ripoll entre 1504-1505. Villanueva i DHEE donen sols la data de 1505. L'abaciologi glossat menciona expressament que Sforza "percibió sus rentas denominándose abad". El cardenal Sforza va morir a Roma el 27 de maig de 1505 i està enterrat a Santa Maria del Popolo, en una remarcable tomba renaixentista, obra d'Andrea Sansovino (1467-1529).
- 94.) Yepes i Argaiz no parlen d'aquest abat. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena en llatí *Franciscus de Loris*. Villanueva i DHEE no esmenten el nom d'aquest abat comendatari de Ripoll. Pellicer (1878 i 1888) castellanitza el seu nom com a Francisco de Loris. Pladevall indica sols Francesc de Lloris.
- 95.) Aquest abat comendatari té una llarga llista de càrrecs eclesiàstics: havia estat bisbe de Terni, a l'Apúlia, província de Bari (Itàlia), entre 1498 i el 31 de maig de 1503. La GEC, en la seva biografia, indica aquest fet amb la data de 1503. Posteriorment fou bisbe a Elna (promogut el 6 de setembre de 1499 i fins 1506), havent renunciat a l'anterior bisbat, segons DHEE, o, segons Pladevall, l'any 1499. Pladevall indica que fou bisbe d'Elna fins 1506. A Elna va ocupar el lloc deixat vacant per Cèsar Borgia. Els autors d'*España Sagrada* també mencionen que fou bisbe d'Elna. Posteriorment fou nomenat cardenal diaca de Santa Sabina, basílica cardenalícia del mont Aventí de Roma [promogut el 12 de juny de 1503, segons Eubel] pel papa Alexandre VI (1492-1503). Pladevall menciona que Loris era cardenal en el seu abaciologi. La DHEE indica correctament la data de la seva promoció a cardenal. L'abaciologi glossat de Ripoll diu que era *tituli Sanctae Sabinae diaconus cardinalis* ("cardenal del títol de Santa Sabina"). Els autors d'*España Sagrada* diuen que fou "Cardenal diàcono". L'abaciologi glossat de Ripoll indica que era diaca cardenal del títol de Santa Sabina i que va reclamar l'abadia però no n'obtingué la possessió pel segrest que imposà el rei. Loris fou Patriarca de Constantinopla (elegit el 9 d'agost de 1503), "vice-secretario y tesorero general del Papa Alejandro VI" i, finalment, cardenal diaca de Santa Maria la Nueva (promogut el 17 de desembre de 1505). El DHEE indica que el 17 de desembre de 1505 fou nomenat cardenal de Santa Maria la Nueva o Nova, església romana més coneguda com a Santa Francesca Romana. Els autors d'*España Sagrada* indiquen que fou Patriarca de Constantinopla i que fou "vice-secretario y tesorero general del Papa Alejandro". Cal dir, però, que seguint les indicacions d'Eubel ("el. Elnen., Valentin. et Dien., Cortonen., Interammen., aep. Tranen.") podem dir que fou a més bisbe comendatari de Intermen (Terni), promogut el 4 de desembre de 1504, de Valence, Cortona i de Trani, promogut el 9 d'agost de 1505. Totes aquestes dates es troben en Eubel. L'abaciologi glossat i Pellicer indiquen que va morir sense prendre càrrec de l'abadia de Ripoll l'any 1506 i no l'any 1503, com indica *España Sagrada*. Exactament, el 22 de juliol com corrobora Monsalvatje en parlar d'aquest bisbe d'Elna. Els autors d'*España Sagrada* sobre la base de certes informacions bibliogràfiques, diuen que "fue enterrado en la basílica de Sant Pedro". Va morir, segons Eubel, el 22 de juliol de 1506.

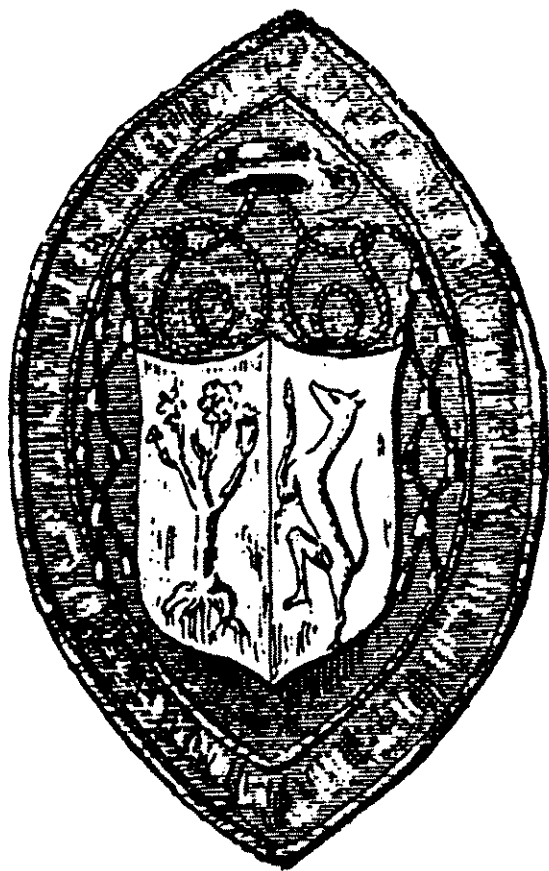
Segell del bisbe d'Elna (1499-1506); Francesc Galceran de Lloris i de Borja, abat comendatari de Ripoll (1506). A les dues fornícules hi ha dues imatges de les patrones d'Elna, un escut borrós que no es pot apreciar i una llegenda on es llegeix "Loris". Extret d'un dels volums de *Notícies històriques*, de Monsalvatge.

JAUME SERRA I CAU⁹⁶.

-abat de Ripoll (Any 1506- † el 15 de març de 1517)⁹⁷.

96.) Yepes i Argaiz parlen d'un Clemente, Prebytero Cardenal del titulo de San Clemente. L'abaciologi glossat indica, en llatí, *Jacobus cardinalis Sancti Clementis*. Villanueva anomena l'abat que va seguir Loris com a Jaime cardenal de San Clemente. Pellicer anomena aquest abat comendatari de Ripoll Jaime (Cardenal de S. Clemente). Eubel parla, en llatí, de *Jacobus Serra*. Pladevall parla de Jaume, cardenal de Sant Climent. El *DHEE* indica amb un interrogant el nom d'aquest abat comendatari de Ripoll, al qual anomena Jaime cardenal de San Clemente. Com podem veure en tots els abaciologis de Ripoll, no consta el nom complet d'aquest abat comendatari de Ripoll. Sobre el nom i cognoms complets d'aquest Jaume Serra existeixen versions una mica diferenciades. Cebrià Baraut, en l'episcopologi d'Elna i l'abaciologi de Cuixà, l'anomena Jaume Serra i Jaume de Serra. Monsalvatge en el seu abaciologi de Cuixà i en l'episcopologi d'Elna l'anomena Jaime Serra. El *DHEE* diu que "según Bujanda, era hijo de Bartolomé Serra y Juana Borja, hermana de Calixto III. Ell signava Jaime Serra i Cau.

97.) Aquest personatge té una llarga trajectòria eclesiàstica, lligada com Loris, als Borgia. Eubel fa un repàs bastant complet de la seva trajectòria. D'origen valencià, fou arquebisbe d'Oristany (Arboren) (Sardenya) (11 d'abril de 1492-1510), elegit cardenal prevere de Sant Vidal [promogut el 28 de setembre de 1500, segons Eubel], a continuació de Sant Climent [promogut el 28 de juny de 1502, segons Eubel] i finalment obtingué el títol de bisbe d'Albanen [promogut el 20 de gener de 1511, segons Eubel]. Hi ha un retrat de Jacobo Serra a *Biografía eclesiástica* (Volum XXVI (1865). Pàg.: 972. La biografia de Jacobo Serra a *Biografía eclesiástica* diu: "Después de esto Alejandro VI le nombró en 1496 vicario de Roma, y en 28 de Setiembre de 1500 le publicó cardenal sacerdote de San Clemente, y según otros de San Esteban del Monte Celio, y aún de San Vital, según Ciaconio" i "que "tuvo sucesivamente los títulos cardenalicios de San Vidal (1500), San Clemente (1502) y obispo de Albano en 1511". Segons Monsalvatge: "A 28 de Septiembre del año 1500, el papa Alejandro VI lo nombra cardenal presbítero con el título de San Clemente, y fue llamado el cardenal de Arborea. A 5 de Septiembre del año 1506 tomó posesión, por procurador, del obispado de Elna". Però si seguim la nota bibliogràfica del *DHEE*, que cita Eubel, es pot comprovar que l'ordre és l'indicat anteriorment: nomenat administrador i comendatari de diferents bisbats i monestirs: ho fou d'Elna (5 de setembre de 1506-1513 o 1517?) i de Sant Miquel de Cuixà (1507-1511). Monsalvatge, en citar-lo en el seu episcopologi d'Elna, ja deia que el bisbe Jaime Serra, entre els seus càrrecs, va tenir en "encomienda las abadías de Santa María de Ripoll y San Miguel de Cuxà". Posteriorment, en parlar de l'abaciologi de Cuixà, no s'expressa amb tanta contundència, ja que sols diu que va actuar d'administrador del monestir de Ripoll. Segons les notes d'Eubel també va tenir en comenda els monestirs italians de "S. Bened. de Gualdo d. Nucerin" i "S. Michaelis Formicar. O. Coelest. Vulteranen". Com diu la biografia de la *Gran enciclopèdia catalana* fou també bisbe comendatari de la llunyana diòcesi de Linköping, a Suècia, nomenat el 3 de setembre de 1501. Segons Monsalvatge: "A 5 de Septiembre del año 1506 tomó posesión, por procurador, del obispado de Elna". Fins ara, en cap dels abaciologis de Ripoll no consta el nom complet d'aquest abat comendatari de Ripoll. Segons Monsalvatge: "Concluyó este litigio, conviniendo en el año 1517 en que nuestro obispo de Elna renunciara a favor de Jaime de Rich, como lo hizo, reservándose una pensión anual". A més de Monsalvatge, García M. Colombás, en la seva biografia de García de Cisneros, diu que el cardenal de Sant Climent, Jaime Serra, fou un dels abats de Ripoll nomenats pel col·legi cardenalici. Confirma la data de la seva mort i de la fi del seu govern comendatari a Ripoll Eubel, *Biografía Eclesiástica*. Volum XXVI (1865); i *DHEE*. Volum IV (1975).

Segell del bisbe d'Elna, Jaume Serra i Cau. És dividit en dos quaters: en el de la dreta hi ha un arbre, i en el de l'esquerra un llebrer rampant. La llegenda no pot llegir-se. Extret d'un dels volums de *Notícies històriques* de Monsalvatge.

ALFONS D'ARAGÓ⁹⁸.

-abat de Ripoll (Any 1515)⁹⁹.

98.) Yepes, Argaiç, Villanueva, Pellicer i DHEE no el mencionen en la seva llista d'abats ripollesos. L'abaciologi glossat parla, en llatí, d'un *Alphonsi de Aragonia*. Pladevall l'anomena Alfons d'Aragó.

99.) Aquest abat comendatari havia estat prior comendatari del monestir de Sant Pere de Casserres (1492-1496), prior de Santa Maria de Ridaura (1493), abat de Sant Cugat del Vallès (1508-1519) i de Sant Joan de les Abadesses (1510-1518). Vegeu *Catalunya Romànica*. Volum II: Osona I (1984). p.362; *Catalunya romànica*. Volum IV: La Garrotxa. Barcelona, 1990. p. 63; Pladevall: Quadre "Abaciologi de Sant Cugat dels Vallès" a GEC. Volum 13 (1979). p. 210. Villanueva (*Viaje literario*. Volum XIX (1851). p. 37) i Eduard Junyent: *El monestir de Sant Joan de les Abadesses* (1976) el citen com a abat de Sant Cugat del Vallès com a Alfonso de Aragón, arzobispo de Zaragoza, amb la data de 1508. L'abaciologi glossat diu que "el dit Frederic [de Portugal], vist que l'abadia no traspassava a favor de l'abat de Montserrat va renunciar al seu dret en favor d'Alfons d'Aragó, arquebisbe de Saragossa. I després de no gaires anys el dit Alfons per favor del seu pare, el rei, va citar el dit cardenal [de Sant Climent, Jaume Serra], el qual cardenal va fer un acord amb el dit Alfons, ja que va donar accés a l'abadia a Jaume Desric, tot reservant-se els guanys d'una pensió". Alfons havia estat nomenat arquebisbe de Saragossa (promogut el 14 d'agost de 1478) i va morir el 24 de febrer de 1520). Vegeu *Diccionario de historia eclesiástica de España*. Volum IV (1975).

JAUME DE RIC¹⁰⁰.

-abat comendatari de Ripoll (Anys 1517-3 de juliol de 1534 nomenat bisbe d'Elna [1534-1535]¹⁰¹).

CLIMENT MAI I ROVIRA¹⁰².

-abat comendatari de Ripoll (1536-1586¹⁰³).

Vacant els anys 1586-1594.

100.) Yepes parla de Iacobo Rich. Argaiz l'anomena Jayme Rich. L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Jacobo Desrich*. Villanueva indica Jaume Rich. Pellicer l'anomena Jaime dez Rich. El *DHEE* l'anomena Jaime de Rich. Pladevall l'anomena Jaume de Ric.

101.) Ric fou prior comendatari del monestir de Sant Pere de Casserres (1509-1530). Vegeu *Catalunya Romànica*. Volum III: Osona II (1984). p. 362. A més, procurador de l'abat del monestir de Ripoll (des del 1515). Villanueva diu que "ya lo era en 1530, y lo fue hasta 1534". Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1517 o 1518. Pladevall diu que era procurador des del 1515, i abat el 1517-1534. Que fou bisbe d'Elna és indicat per Pladevall. Del seu pas a Elna, Eubel i Pladevall: Quadre "Episcopologi d'Elna" a *Gran enciclopèdia catalana*. Volum 6 (1974). p. 546), en confirmen la data. Eubel menciona que fou promogut bisbe d'Elna el 3 de juliol de 1534 i que era "abbas mon. de Ripoll", i en una nota que "Seu Rivopullo O. s. Ben. dioec. Vicen., praesent. a Carolo imper. (Lat. 1600 f. 272); qui cessit omni juri super mon. Montis Aragonum sibi competenti ac liti in fav. Joannis Quintana".

102.) Yepes i Argaiz parlen d'un Clemente May. L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, *Clemens Maii*. Villanueva, Pellicer i altres l'anomenen Clemente May. Pladevall indica el nom complet d'aquest darrer abat comendatari de Ripoll.

103.) Yepes indica: "no se señala el año, pero dicen que estuvo vaca la Abadía despues que el la tuvo veynte años". Argaiz diu quelcom semblant, però afegeix "que dado fuesen los inmediatos a la promoción de D. Jayme, sería proveído Clemente el de mil quinientos y cinquenta y quatro, y alcançar la conclusion del Concilio Tridentino el año de mil quinientos sesenta y tres, en que se decreto, que los Abades Comendatarios dexassen las Abadías, o professassen la Regla de San Benito dentro de seis meses". L'abaciologi glossat diu que era clergue i que va obtenir l'abadia en comenda l'any 1534. Villanueva diu que era abat en 1536 i que ho fou fins 1584, al menys. Pellicer indica 1536-1576. El *DHEE* diu 1536-84?. Pladevall indica 1535-1586.

Abats de presentació reial.FRANCESC DE PONTS DE MONTCLAR¹⁰⁴.-abat de Ripoll (Anys 1594- † 3 de setembre de 1611¹⁰⁵).JOAN BENET GUARDIOLA I DE TERRADES¹⁰⁶.-abat de Ripoll (Anys 1612-1616 [2 o 3 de febrer de 1616])¹⁰⁷.

104.) Yepes, Argaiz, Villanueva, Pellicer i altres l'anomenen Francisco de Pons. L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, *Franciscus de Pons*. Pladevall indica Francesc de Pons. Segons el dietari de Pujades era anomenat Pons de Montclar.

105.) Els abaciologis fins ara publicats indicaven que entre 1586 i 1596, durant vuit anys, el càrrec d'abat del monestir de Ripoll va restar vacant i que fins 1596 no va ocupar l'abaciari Francesc de Pons. Però dades documentals ens indiquen que Pons ja era abat des de l'any 1594. Sols cal veure Tobella i la documentació de la Congregació Claustral, on durant el Capítol de 1594, Pons ja és nomenat abat de Ripoll i segon president de la Congregació. També existeix una carta de Pons, datada a Barcelona el 2 de gener de 1595, on aquest proposava tres candidats per ocupar el càrrec de Paborde d'Ager [Aja (Cerdanya)]. Yepes indicava l'any 1597 al costat del nom d'aquest abat. Argaiz diu que "governava por el año de mil quinientos y noventa y siete. Aquí acaba el Catalogo que remitieron al padre Fr. Antonio de Yepes. Vivía el de 1601". L'abaciologi glossat diu que fou abat l'any 1597 i que va morir màrtir l'any 1611, el tercer dia de les idus de setembre. La menció de màrtir, segons Mascarell, sols és a la còpia de 1754. ¿Seria mort l'abat durant els combats entre Perot Rocaguinarda i Trucafort de la tardor de 1611? Villanueva diu que fou electe el 1597 i que va governar fins 1611. Pellicer indica les dates de 1597-1600 (1872) i 1597-1611 (1878 i 1888). El DHEE i Pladevall també donen les dates de 1597-1611.

106.) L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena, en llatí, com a *Joannes de Gordiola*. Villanueva, Pujades, Pellicer, Monsalvatge i altres indiquen el nom d'aquest abat com a Juan de Guardiola. També el seu nom és escrit simplement com a Juan Guardiola. Altres escriuen Joan de Guardiola. Jaume Coll en el seu abaciologi de Sant Salvador de Breda indica sols el non de Joan de Guardiola. Constans, en el seu monacologi de Banyoles (*Analecta Montserratensia*. Volum VIII (1954-1955) parla de *Johannes de Guardiola*. Pladevall indica el seu nom complet com a Joan de Guardiola i de Terrades. Com podem veure en altres fonts, ell mateix en els seus escrits sempre signa com a Juan Benito Guardiola. Cal, doncs, indicar que el seu nom seria Joan Benet de Guardiola i de Terrades.

107.) Aquest notable monjo fou almonier i prior de Banyoles (1575-1597), posteriorment vicari general del mateix monestir (1583-1596), segons informacions de Constans. Posteriorment abat de Sant Salvador de Breda (1598-1612). És autor del llibre *Historia de San Benito de Sahagún*, per la qual cosa cal pensar que era monjo observant, encara que segons Pujades d'origen barceloní, i d'un tractat d'heràldica titulat *Tratado de nobleza y de los títulos y ditados que oy día tienen los varones claros y grandes de España* (1691). Villanueva diu en parlar de Juan Guardiola, abat de Sant Salvador de Breda, que fou "trasladado a Ripoll, a los trece años que es 1611". Monsalvatge indica que "en el año 1612 fue trasladado al monasterio de Santa María de Ripoll", i dona com a dates del seu abadiat a Breda els anys 1598-1612. Constans diu que fou abat de Ripoll entre 1611-1616. Jaume Coll indica que fou traslladat a Ripoll l'any 1612 i que fou abat de Breda fins el 21 d'abril de 1612. Els autors d'*España Sagrada* indiquen que fou abat de Sant Salvador de Breda entre 1598-1612. Altres fonts donen la data de 1598-1611 (Vegeu (*Biografía eclesiástica*. Volum 9 [1855]; i Constans, en el seu monacologi de Banyoles, ja citat). Pellicer (coincident amb Villanueva, *Biografía Eclesiástica* i Constans) col·loquen l'inici del seu abadiat a Ripoll l'any 1611. Altres fonts (com hem vist Monsalvatge, Jaume Coll i *España Sagrada*) donen millor la data de 1612. En tot cas, seria una data posterior al 21 d'abril de 1612, esmentada per Coll. L'abaciologi glossat de Ripoll, Pellicer, Monsalvatge i Coll indiquen que Guardiola va morir el 2 de febrer de 1616. Els autors d'*España Sagrada* diuen que va morir el 3 de febrer de 1628. Sobre aquestes dades Monsalvatge fa la següent crítica: "El catálogo que publica Villanueva y la *España Sagrada*, debido al camarero del monasterio de esta casa [Breda] Fr. Francisco Alba y Marqués, está equivocado en muchas partes, como hemos tenido ocasión de comprobar. Dice que murió este abad a 3 de Febrero del año 1628, siendo así que murió abad de Ripoll el día 2 de Febrero del año 1616, pues en el propio año fue nombrado Francisco de Sanjust, que lo era de Santa María de Aries".

HISTORIA DEL REAL MONASTERIO DE SAHAGUN,

SACADA DE LA QUE DEXÓ ESCRITA
EL PADRE MAESTRO FR. JOSEPH PEREZ,
CATEDRÁTICO DE LENGUAS Y DE MATEMÁTICA
DE LA UNIVERSIDAD DE SALAMANCA:

CORREGIDA Y AUMENTADA
CON VARIAS OBSERVACIONES HISTÓRICAS Y CRONOLÓGICAS,
Y CON MUCHAS MEMORIAS MUY CONDUCENTES
Á LA HISTORIA GENERAL DE ESPAÑA,

POR EL P. M. FR. ROMUALDO ESCALONA,
MONGE DE SAHAGUN,
Y CRONISTA DE LA CONGREGACION DE S. BENITO DE ESPAÑA.

SÍGUENSE Á ESTA HISTORIA TRES APÉNDICES.

El primero es una Historia inédita del mismo Monasterio, y de los sucesos memorables de aquel tiempo, escrita por un Monge de él, que llega hasta el año de 1117, y su continuación hasta el año de 1255 por otro Monge de la misma Casa: el segundo Apéndice es una Apología del honor de la Reyna Doña Urraca, escrita por el sobredicho Maestro Perez; y el tercero son las copias literales de trescientos y veinte y siete Escrituras auténticas, que entre otras se citan en esta Historia, y prueban lo que en ella se refiere.

MADRID MDCCLXXXII.

Por D. JOACHIN IBARRA, Impresor de Cámara de S. M.

Con las licencias necesarias.

Portada de l'obra *Historia del Real monasterio de Sahagún* (1732), on hi ha mencionat al treball "Historia de San Benito de Sahagún" del futur abat de Ripoll (1612-1616), Joan Benet de Guardiola i de Terrades

FRANCESC DE SANTJUST I DE CASTRE¹⁰⁸

-abat de Ripoll (Desembre de 1616-20 d'agost de 1621)¹⁰⁹.

108.) Argaiz l'anomena com a Francisco de S. Just. Villanueva l'anomena Francisco Senjust. Pellicer l'anomena Francisco de Senjust. Els autors d'*España Sagrada* l'anomenen Senjust. Monsalvatge l'anomena Francisco de Santjust o Francisco de Saint Just. El necrologi de Sant Cugat i Eubel l'anomenen, en llatí, com a *Franciscus Senjust*. Pladevall indica el seu nom complet com a Francesc de Santjust i de Castre.

109.) Francesc Sentjust fou primer abat de Santa Maria de Serrateix (1566-1593) (Vegeu CR). Monsalvatge indica les dates de 1598-1614 i 1615 per l'abadiat d'aquest monjo a Arles i diu que el 1614 tenia el doble títol d'abat d'Arles i de Sant Andreu de Sureda. En aquesta etapa fou president de la Generalitat de Catalunya (1611). Vegeu quadre "Diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1714)" a l'entrada "Catalunya" de la GEC. Segons Argaiz "hasta el de mil seiscientos veinte i uno. Fue promovido al Obispado de Helna, de que tomo posesion a 21 Octubre del mismo año". L'abaciologi glossat indica la data de 1616 i esmenta que posteriorment fou bisbe d'Elna i de Girona. Villanueva diu que "lo fue hasta 1622 en que fue hecho obispo de Gerona". Segons Pellicer, Senjust fou abat de Ripoll entre 1616 i 1622. Merino i La Canal, a *España Sagrada*. Volum LXX-XIII [83] (1832). p. 139, esmenten que: "Tomó posesión de la abadia de Ripoll en Diciembre de 1616". Eubel indica que aquest abat era abat de Ripoll *per quinquennium, et per 16 annos abb. mon. B. Mariae de Arles*. Monsalvatge indica que fou promogut abat de Ripoll el 1616 i el 1621 nomenat bisbe d'Elna. Seria nomenat bisbe d'Elna (1621-1622) i de Girona (1622-† 10 de març de 1627). Merino i La Canal: *España Sagrada*. Volum LXXXIII [83] (1832). p. 139: "... en el de 21 le dieron el obispado de Elna, o Perpiñan ya. A poco tiempo le dieron el de Gerona". Pellicer esmenta correctament que "Senjust fue designado para ocupar la silla episcopal de Elna, de donde pasó a la de Gerona". Pladevall indica que fou bisbe d'Elna (1621-1622). Eubel indica que fou promogut bisbe d'Elna el 9 d'agost de 1621. Monsalvatge confirma la data de rebuda de les butlles. Fou també bisbe de Girona (1622-1627, segons consta a l'episcopologi de Josep Maria Pons y Guri [GEC]). Monsalvatge indica que fou abans d'octubre de 1622. Va morir a La Bisbal l'any 1627, però hi ha lleugeres discrepàncies entre Monsalvatge i el necrologi de Sant Cugat. El primer esmenta el 2 de març de 1627, i el segon, el 9 de març.

PERE SANXO I OLIVES¹¹⁰.

-abat de Ripoll (Any 1621- † 8 d'agost de 1627¹¹¹).

110.) Argaiz l'anomena Pedro Sancho. L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena, en llatí, *Petrus Xanxo*. Villanueva, Pujades i Pellicer l'anomenen Pedro Sancho. Alguna font indica també el cognom Sanxo: *Biografía Eclesiástica*. Volum XXV (1865). Altres fonts escriuen el seu nom en castellà com a Pedro Sancho y Olives (Fernando Martí Camps: "Dom Pedro Sancho y Olives, abad de Ripoll (1567-1629)" a *Analecta Sacra Tarraconensia*. Volum 20 (1947). Barcelona, MCMXLVIII (1948). p. 151.172; i del mateix autor: "Epistolario familiar de Dom Pedro Sancho y Olives, abad de Santa Maria de Ripoll". *Revista de Menorca*. Sexta època. Mahó, 1948, 1949 i 1950. Finalment, hi ha qui dóna el seu nom complert, Pere Sanxo i Olives (Pladevall: *GEC*. Segona edició. Volum 20 (1988); i Josep Bernades: *Els catalans a les Índies (1493-1830)*. (*Buròcrates-Clergues-Professions liberals*). Tres volums. Generalitat de Catalunya. Comissió Amèrica i Catalunya, 1992. Barcelona, 1991). Com que el cognom Sancho es presenta a Menorca amb la grafia Sanxo o Xanxo, d'on era natural, crec convenient deixar aquesta manera d'escriure el nom. Pladevall indica el seu nom com Pere Sancho.

111.) Aquest abat, monjo de Montserrat i missioner a Amèrica, fou nomenat abat de Santa Maria de la Portella (1611-1621), que va unir a Sant Pau del Camp (1617-1621). Argaiz esmenta que "murió violentamente cerca del año mil seiscientos veinte y tres, como dixe en el capit. 73 de esta historia". L'abaciologi glossat indica la data de 1622 i que va morir en el seu monestir el 8 d'agost de 1627. Pellicer, seguint informacions poc clares de Villanueva, col·loca l'inici del seu abadiat a Ripoll l'any 1623. Alguna referència no deixa clara la data d'inici del seu abadiat: "Después, en 1611, Felipe II le dió la abadía de la Portella, después la de Sant Pablo del Campo, y de aquí fué promovido a la de Ripoll" (*Biografía eclesiástica*. Volum XXV [1865]). Pladevall avança el seu abadiat a 1621. Segons Ferran Martí Camp, el 29 de juny de 1621 notifica al seu germà Marcos la seva promoció a abat de Ripoll. Sanxo va morir, segons l'abaciologi glossat de Ripoll, el 8 d'agost de 1627. Villanueva i altres corroboren en part aquesta data, any 1627.

Vacant els anys 1627-1634¹¹².

Francisco Garcia Calderon

-Comissari reial i monjo observant que intenta la reforma del monestir de Ripoll, foragitant el seus monjos i col·locant-hi monjos de la seva congregació (23 de gener de 1628-31 de març de 1628¹¹³).

FRANCESC DE COPONS I DE VILAPLANA¹¹⁴.

-abat de Ripoll (Anys 1634-7 d'agost o 22 d'octubre de 1651¹¹⁵).

112.) Villanueva esmenta que: "Vacaba aun la abadía en 1630: mas en 1630 lo poseía Francisco de Copons". El *DHEE* diu que estava vacant 1627-1636.

113.) Mencionat per Pujades.

114.) Argaiz no esmenta aquest abat. L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Franciscus de Copons*. Villanueva parla de Francisco de Copons, com a abat de Breda i com a Francisco de Copons y Vilaplana en l'abaciologi de Ripoll. Els autors d'*España Sagrada* parlen sols de Francisco Copons com a abat de Breda. Pellicer parla d'un Francisco de Copons y Vilaplana. Monsalvatje indica el nom com a Francisco de Copóns en la seva informació com a abat d'Amer i, més complet, com a Francisco de Copóns y Villaplana quan parla del seu abadiat a Breda. Jaume Coll també parlà en el seu abaciologi de Sant Salvador de Breda, de Francesc de Copons i Villaplana. El *DHEE* l'anomena Francisco de Copóns y Vilaplana. Pladevall l'anomena amb el nom i cognom complets però l'anomena Jaume de Copóns i de Vilaplana. A *CR* el segon cognom és Viaplana.

115.) Aquest fou abat de Santa Maria d'Amer, i prior de Santa Maria del Coll (1613-1641) i abat de Sant Salvador de Breda (1622-1633). Villanueva menciona que des de Breda "trasladado a Ripoll en 1633" i que "cuyas memorias llegan hasta 1651". Els autors d'*España Sagrada* esmenten, específicament, que d'Amer fou "trasladado a Breda y de allí a Ripoll". Monsalvatje indica que "trasladado a Breda y de allí a Ripoll, en donde murió siendo abad de este monasterio". En la seva informació sobre l'abaciologi de Breda, Monsalvatje hi diu que "en el año 1633 fue promovido a la abadía de Santa Maria de Ripoll" i afegeix que "murió el día 22 de octubre del año 1651 de enfermedad contagiosa, en San Julián de Vallfogona". En l'abaciologi de Breda (vegeu Coll, per exemple) diuen, reblant el clau, que fou traslladat a Ripoll el 1699. Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat a Ripoll l'any 1633. Jaume Coll en el seu abaciologi de Breda també indica la data de 1633 com a la de la promoció de Copons a l'abadia de Ripoll. Villanueva diu que Francesc de Copons va ser abat de Ripoll entre 1636 i 1651. El *DHEE* indica les dates de 1636?-51?. Coll (*Breda* [1971], p. 47) diu també que va morir el 7 d'agost de 1651, de malaltia contagiosa, a Sant Julià de Vallfogona. Els autors d'*España Sagrada* indiquen, però, la data de 22 d'octubre de 1651.

JAUME DE MECA I TERÇA¹¹⁶.-abat de Ripoll (1658-4 de desembre de 1658)¹¹⁷.Lluís de Pons i d'Esquerrer¹¹⁸.-regidor de l'abadia de Ripoll (1663)¹¹⁹.

116.) Villanueva i Pellicer indiquen Jaime de Meca. Els autors d'*España Sagrada* l'anomenen Jaime Meca y Terca. Monsalvatje indica el seu nom i cognoms com a Juan de Meca y Terça. El *DHEE* indica el nom de Jaime de Meca. Pladevall l'indica com a Jaume de Meca, dubta amb el seu segon cognom en dir "i de Terça?". El necrologi de Sant Cugat l'anomena en llatí sols com a *Iacobus de Meca*.

117.) Jaume Meca, que havia estat monjo obrer de Sant Cugat del Vallès, era l'any 1633 monjo cambrer de Ripoll, i fou elegit com a visitador per la Congregació Claustral. El dubta de Pladevall, que en el seu abaciologi indica "també abat de Breda ?", cal contestar-lo afirmativament. Fou abat de Breda des del 3 de maig de 1635 al 4 de desembre de 1658. Vegeu Coll: *Breda històrica y actual* (1971). Villanueva diu en el seu abaciologi de Banyoles "a 4 de diciembre de 1658" referint-se, doncs, molt imprecisament, a la data en què va acabar el seu abadiat a Breda. Monsalvatje indica les dates de 1658 fins a 1664 com el seu període d'abadiat a Breda. Estigué pres a França per causes polítiques. Sanabre (*La acción de Francia en Cataluña en la pugna por la Hegemonia de Europa*(1640-1659)[1956] el cita en una llista de les persones víctimes de la persecució que realitzà Pere de Marca a partir de 1644 sobre certs elements de l'estament eclesiàstic. En l'abaciologi glossat no és mencionat. Pellicer, que és seguit pel *DHEE* (encara que amb un interrogant), seguint en aquest sentit l'ordre d'abats establert per Villanueva, no indica cap data, però el col·loca després de Gispert d'Amat. Pellicer diu, en la mateixa línia que "el mismo rey en 1663 hizo presentación del Abad Gispert de Amat, que en el año siguiente tuvo por sucesor a Jaime de Meca hasta 1666". Monsalvatje indica, en la mateixa línia, que "fue nombrado abad de Santa María de Ripoll en el año 1652; pero no tomó posesión hasta el año 1664, cuya abadía gobernó hasta el año 1666". Els autors d'*España Sagrada* donen una informació que ajuda a establir correctament el seu abadiat a Ripoll: "nombrado para Ripoll en 1652, pero no pidió las bulas". El necrologi de Sant Cugat diu que fou abat de Ripoll electe. Els autors d'*España Sagrada* estableixen també correctament la data de la seva mort, "murió en 4 de diciembre de 1658". Villanueva, el necrologi de Sant Cugat, i Tobella donen també aquesta data de la seva mort. Va morir, essent abat de Ripoll, a Barcelona, el 4 de desembre de 1658 i diuen que està enterrat a Sant Pau del Camp. Monsalvatje, però, insisteix en el seu error, ja que aprecia que "dicen las crónicas que murió a 4 de Diciembre del año 1658; pero ya hemos visto que en el año 1666 estaba al frente del monasterio de Ripoll".

118.) L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Ludovicus de Pons*. Villanueva el menciona com a Luis de Pons y de Squerrer. Pellicer parla de Luis de Pons. *Hierarchia Catholica* parla d'ell com de *Ludovicus de Pons* et de *Squerre*.

119.) Argaiz esmenta que "el año de mil seiscientos y quarenta; en que comenzaron las guerras en Cataluña, entre España y Francia, sobresalía en el convento de Ripoll Fr. Luis Pons, monje y sacrista, que es dignidad de su coro, y de muy noble linaje. este religioso, durando la guerra, tuvo en sequestro la rera de la Abadía: el fue quien cobrava, y dava su congrua a los Monges, mostrandose muy afecto al Rey Católico; y aviendo ajustado los conciertos, le dió su Magestad el Obispado de Solsona". Segons Pellicer, Lluís de Pons va regir l'abadia fins el nomenament de Gispert d'Amat (que ell col·loca erròniament l'any 1663). Segons Pellicer, fou durant la vacant produïda a la mort de Sanxo quan "el noble Luis de Pons, monje sacrista, distinguido en letras y en virtudes, acérrimo defensor de las inmunidades de la Iglesia, administraba durante esta vacante la abadía. Grande era su afecto al rey católico, y habiéndose ajustado los conciertos, agradecido su majestad a sus buenos oficios y atendiendo a sus méritos, le dió el obispado de Solsona". Però cal esmenar les dades de Pellicer, ja que si hem calculat correctament, per aproximació, la seva data de naixement, cal pensar que durant la seu abadiat vacant de 1627-1634, a la mort de l'abat Sanxo, el nostre bisbe de Solsona no es podia haver fet càrrec de la direcció del monestir de Ripoll. La veritat és que Pons

GISPERT D'AMAT DESBOSCH¹²⁰.-abat de Ripoll (Anys 1663-1 de març de 1664¹²¹).

fou administrador del monestir a la mort de Gispert d'Amat l'any 1664, com indica l'abaciologi glossat de Ripoll "*clauris istis temporibus Ludovicus de Pons eleemosynarius qui fuit postea episcopus Selsonensis et fuit invictus defensor immunitatis ecclesiasticae* (Va ser famós en aquest temps Lluís de Pons, almoïner, qui va ser després bisbe de Solsona; i va ver un imbatut defensor de la immunitat eclesiàstica)". Que era el monjo almoïner del monestir de Ripoll ens ho corrobora *Hierarchia Catholica* que diu que deixa vacant "*eleemosynaria monasterii B. M. de Rivipullo* (vacant l'almoïneria del monestir benedictí de Maria de Ripoll)". Podia haver estat monjo sagristà, com diu Pellicer. Pons seria, tant per tant, el regidor del monestir durant l'interregne que va suposar el nomenament i mort de Jaume Meca. Cap dels abaciologis fins ara existents de Ripoll indiquen aquest regidor del monestir de Ripoll, cosa que crec de justícia. Villanueva indica que Pons fou "abad del monasterio de Arles". Que fou abat d'Arles, en territori conquistat pels francesos, ho corroboren documents de la Congregació. Nomenat bisbe de Solsona (promogut l'11 d'agost de 1664), va morir el 4 de gener de 1685. La dada és corroborada per Villanueva però amb noves dades que tenen el seu interès: "Murió en esta ciudad a 4 de Enero de 1685. Cuentan que la ocasión de su muerte fue que quiso tomar un purgante preparado con clara de huevo, y lo que en la receta decia Albumin. ov., el boticario leyó Alumin. ust., con que le puso alumbre calcinado en lugar de clara de huevo. Una cosa semejante me acuerdo haber leído en los apuntamientos de Pedro Simon Abril".

120.) L'abaciologi glossat l'anomena, en llatí, *Gispertus de Amat*. Villanueva i el *DHEE* l'anomenen com a Gisperto Amat, i Pellicer com a Gisperto de Amat. Monsalvatge l'anomena Gisperto Amat y Desbach. El quadre de diputats de la Generalitat de Catalunya de la *GEC* indica el nom de Gispert d'Amat i Besboc, abat de Sant Pere de Galligans. Pladevall indica Gispert d'Amat.

121.) Aquest fou abat de Sant Pere de Galligans (1639-1654), president de la Generalitat de Catalunya (1644), on va tenir una destacada intervenció en la gestió dels afers que sobrevingueren durant la revolta catalana de 1640 i posterior annexió francesa del Principat, on va ser detingut pels ocupants francesos, i abat de Sant Cugat del Vallès (1656-1659). Vegeu Monsalvatge. Volum XIV; quadre "Diputats de la Generalitat de Catalunya (1359-1714)" a l'entrada "Catalunya" de la *GEC*; i abaciologi de Sant Cugat del Vallès a la *GEC* i Sanabre. Villanueva no l'esmenta com a abat de Sant Cugat del Vallès. L'abaciologi glossat diu que va ser abat l'any 1663, que va governar poc i que va morir l'any 1664. Villanueva diu que era abat l'any 1664, però erra greument en col·locar Gispert d'Amat com a abat de Ripoll abans de Jaume de Meca, que, com ja hem dit, fou l'abat anterior. Aquest ordre, equivocat, és traslladat per Pellicer i el *DHEE* al seu abaciologi. Segons el capítol de la Congregació Tarraconense de finals de 1661, "es va demanar a l'abat de Sant Cugat, Gispert Amat i Desbosch, que renunciés a dita abadia, presentant-lo, en canvi, per a la de Ripoll". Pellicer i Pladevall indiquen les dates de 1663 i 1664. El *DHEE* indica la data de 1664. Gispert d'Amat seria nomenat abat de Ripoll entre finals d'aquest any o començaments de 1662. Gispert d'Amat va morir, segons el necrologi de Sant Cugat, l'1 de març de 1664.

GASPAR DE CASAMITJANA I D'ERIL¹²².

-abat de Ripoll (Anys 1666-1 o 2 de març de 1696¹²³).

122.) Argaiz parla de Galpar de Casa Mitjana. L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Gaspar de Casmitjana et de Eril*. Villanueva i el DHEE l'anomenen Gaspar de Casamitjana y Eril. Pellicer l'anomena Gaspar de Casamitjana y Eril. El *Libre de Obits* l'anomena Gaspà de Casamitjana. El necrologi de Sant Cugat l'anomena en llatí *Gaspar Casamitjana et de Eril*. Pladevall l'anomena també com a Gaspar de Casamitjana i d'Erill.

123.) Havia estat camarer de Sant Cugat del Vallès. Fou abat de la Portella i de Sant Pau del Camp (1658-1662). Vegeu Jordi Vigué: *El monestir romànic de Sant Pau del Camp* (1974); o abaciologi de CR. Argaiz esmenta la data de 1677. L'abaciologi glossat de Ripoll diu que *quadragesimus nonus abbas fuit Gaspar de Casmitjana et de Eril, anno 1666* ("El quaranta-novè abat va ser Gaspar de Casamitjana i d'Erill, l'any 1666"). Pellicer indica que fou nomenat per la reina vídua de Felip IV (mort el 15 de setembre de 1665), Mariana d'Àustria. Aquesta indicació de Pellicer segurament és extreta d'una còpia de l'abaciologi glossat que diu que "por nominación de la reyna gobernadora en 1666". Villanueva dóna dades més incertes: "lo era ya en 1670. Duran sus noticias hasta 1696". Segons l'abaciologi glossat *tandem plenus dierum et laborum obiit Barcinone anno 1696 et sepultus est in suo monasterio* ("Finalment, carregat de dies i de treballs va morir a Barcelona l'any 1696 i és sepultat al seu monestir"). Una nota en el mateix abaciologi glossat precisa que va morir el 2 març de 1696. Villanueva, com hem vist, també indica que tenim notícies seves fins 1696. Pellicer indica que Casamitjana va morir a Barcelona l'any 1696. El DHEE indica les dates de 1670-1696. Pel *Libre de Obits* i el necrologi de Sant Cugat sabem que va morir l'any 1696, però hi ha petites discrepàncies en la data exacta ja que el *Libre de Obits* diu que fou el 2 de març de 1696, i el necrologi el dia 1 de març.

BENET DE SALA I DE CARAMANY¹²⁴.-abat de Ripoll (Anys 1696-1697¹²⁵).RAFAEL DE MONER I DE BASSEDES¹²⁶.-abat de Ripoll (Anys 1699-9 de gener de 1704¹²⁷).

124.) L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Benedictus de Sala*. Villanueva l'anomena Benito Sala, com també fa Pellicer. *DHEE* l'anomena Benito de Sala. Pladevall a la *GEC* l'anomena amb el seu nom complet de Gaspar de Sala i de Caramany.

125.) Aquest abat de Ripoll havia estat abat de Montserrat (1682-1684), de la Portella, de Sant Pau del Camp (1684-1690) i de Santa Maria de Gerri (1692-1699), com molt bé indica Pellicer. Vegeu abaciologis de Montserrat a *GEC*, de Sant Pere de la Portella i de Sant Pau del Camp i Santa Maria de Gerri, a *CR*. Albareda fa una exposició àmplia del seu ràpid ascens: "Elegit abat de Montserrat l'agost del 1682, començà amb gran activitat la cambra abacial, que no pogué acabar, puix que dos anys més tard Carles II el presentà per abat de Sant Pau del Camp de Barcelona; d'aquí passà a Gerri i, refusada la mitra de Ripoll, prengué possessió del bisbat de Barcelona el gener de 1699". Sembla que fou promogut bisbe de Barcelona i va deixar la seu vacant d'abat de Gerri. Concretament, va ser promogut bisbe de Barcelona el 24 de novembre de 1698. Pellicer el fa abat de Ripoll sols durant l'any 1696. El *DHEE* col·loca un interrogant en la data. Pladevall indica, a més a més, que fou electe. Segons Pellicer no va prendre possessió en ser promogut bisbe de Barcelona. Villanueva indica molt clarament que Benet de Sala fou "obispo despues de Barcelona. Pladevall indica que Sala fou després bisbe de Barcelona. Presentat pe l'arxiduc Carles al papa com a arquebisbe de Tarragona, Climent XI hi accedí de bon grat, però Sala no acceptà el nomenament. El Papa, però, el nomenà cardenal, contra el parer de Felip V. Pladevall a la *GEC*, i el *DHEE* indiquen que fou cardenal el 4 de març de 1713. Segons *Hierarchia Catholica* fou promogut cardenal *in pectore reservati* 18 Maii 1712, 26 Sept. 1712 et declarati 30 Ian. 1713. Va morir, desterrat, a Roma, el 2 de juliol de 1715.

126.) L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Raphael de Moner*. Pellicer n'hi diu sols Rafael de Moner o de Molner. Villanueva l'anomena Rafael de Molner o N. Moner com a abat de Rodes. Monsalvatje l'anomena com a abat de Rodes Rafael de Moner. El *DHEE* l'anomena Rafael de Molner. En una professió monàstica feta davant seu com a abat de Ripoll, el seu nom és indicat com a Rafel de Moner (Riera: "Professions monàstiques emeses al monestir de Sant Pau del Camp (1672-1833)" a *Catalonia monastica*. Volum I (MCMXXVII [1927]), p. 263). El *Libre de Obits* l'anomena Rafel Moner. Pladevall l'anomena amb el nom complet de Rafael de Moner i de Basseades.

127.) Villanueva parla d'un abat de Sant Pere de Rodes (1687-1698), anomenat N. Moner, entre els anys 1687-1697. Monsalvatje menciona Moner com a abat de Sant Pere de Rodes entre 1687-1698. Pladevall indica també les dates de Monsalvatje. L'abaciologi glossat indica la data de 1699 i que va morir al monestir el 9 de gener de 1704. Villanueva diu que Moner va assistir al concili provincial de 1699 i que "Otras memorias hay hasta 1704". Pellicer indica que fou nomenat per Carlos II i col·loca les dates de 1696-1700 (1872) i 1704 (1878 i 1888). El *DHEE* indica les dates de 1699-704. Pladevall indica 1699-1704. Sabem, pel *Libre de Obits* (Bozzo: "Obituari de la Congregació Benedictina Claustral des de l'any 1672 fins al 1749" a *Catalonia monastica*. Volum II (MCMXXIX [1929])) que va morir essent abat de Ripoll, el 9 de gener de 1704.

FÈLIX DE VILAPLANA¹²⁸.

-abat de Ripoll (Anys 1705- † 8 de desembre de 1732¹²⁹).

JOAN DE FLUVIÀ I D'AGUILAR¹³⁰.

-abat de Ripoll (Any 1733- † 6 de desembre de 1733¹³¹).

128.) L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena, en llatí, *Felix de Vilaplana*. Villanueva l'anomena Felix de Vilaplana. Pellicer castellanitza el seu nom com a Félix de Vilaplana i ens dona el seu nom en llatí, *Felici de Vilaplana*. Montsalvatje parla d'un Feliciano de Vilaplana com a prior del Sant Sepulcre de Palera (1699-1725). El *Libre de Obits* i la seva professió monàstica l'anomenen Fèlix de Vilaplana. Pladevall l'anomena Fèlix de Vilaplana. CR l'anomena com a prior del Sant Sepulcre de Palera, com a Felicià de Vilaplana.

129.) Vilaplana va iniciar el seu abadiat a Ripoll l'any 1705, on va jurar el càrrec el seu procurador Anton Solanell, Paborde d'Aja, el 19 d'agost de 1705. Pellicer copia l'acta d'aquest jurament en *Santa Maria del monasterio de Ripoll* (1888). L'abaciologi glossat de Ripoll diu d'ell: "*Quinquagesimus secundus abbas fuit Felix de Vilaplana anno 1705, qui feliciter gubernavit et per antonomasiam quinta essentia abbatum noncupari potuit* (El cinquanta-dosé abat va ser Fèlix de Vilaplana, l'any 1705, que va governar feliçment i que pot anomenar-se per antonomàsia la quinta essència dels abats)". Villanueva assenyala, com a única data per fixar l'inici del seu abadiat que, ja com a abat de Ripoll, "se halló en el concilio provincial de 1712". Villanueva diu d'ell que "debió continuar hasta 1732". El *DHEE* indica les dates de 1712-1732. Sabem pel *Libre de Obits* que Fèlix de Vilaplana va morir el 8 de desembre de 1732. L'abaciologi glossat de Ripoll corrobora aquesta data.

130.) El *Libre de Obits* i la seva professió monàstica l'anomenen Joan de Fluvià i Aguilar. L'abaciologi glossat de Ripoll l'esmenta, en llatí, *Joannes de Fluvià*. Villanueva l'anomena Juan Fluvià y Aguilar. Pellicer l'anomena Juan de Fluvià y Aguilar. El *DHEE* l'anomena Juan Fluvià y Aguilar. Pladevall l'anomena Joan de Fluvià i d'Aguilar i com a electe l'any 1733.

131.) L'abaciologi glossat de Ripoll diu que "*Quinquagesimus tertius abbas fuit Dominus Joannes de Fluvià anno 1733. ... Sed tamen morte praeventus non adeptus fuit possessionem. Obiit anno 1733* (el cinquanta-tresé abat va ser dom Joan de Fluvià, l'any 1733. ... Però, malgrat tot, la mort se li va avançar i no va arribar a tenir possessió. Va morir l'any 1733)". Pellicer diu que fou elegit, però que no va arribar a prendre possessió, col·locant el seu abadiat l'any 1732. A l'abaciologi glossat de Ripoll s'esmenta en una nota al marge del document de 1754 que va morir el 6 de desembre de 1733. El *Libre de Obits* corrobora que Fluvià era infermer i abat electe de Ripoll el dia de la seva mort, 6 de desembre de 1733. Villanueva, per contra, diu que morí en el mismo año [de la mort de l'anterior abat, 1732]" i afegeix que "en el concilio provincial de ese año por el Mayo, se dice estaba vacante esta abadía". Pellicer també diu que va morir el mateix any de la seva elecció, l'any 1732. El *DHEE* indica la seva mort l'any 1732. Pladevall l'adjectiva d'electe i col·loca la data de 1733.

FERNANDO DE ZÚÑIGA I DE RIBERA¹³².

-abat de Ripoll (Anys 1735- † 29 de juny de 1742¹³³).

FRANCESC DE COPONS I DE COPONS¹³⁴.

-abat de Ripoll (Anys 1743- † 2 de maig de 1755¹³⁵).

MARTÍN DE SARMIENTO¹³⁶.

-abat de Ripoll (Anys 1754-1756)¹³⁷

132.) L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena, en llatí, com a *Ferdinandus de Zunyiga*. El *Libre de Obits* l'anomena Ferran de Zuñiga i de Ribera. Villanueva, el *DHEE* i Pladevall l'anomenen Fernando de Zúñiga.

133.) L'abaciologi glossat sols indica la data de la seva mort, el 29 de juny de 1742. Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1733, data que corrobora el *Libre de Obits*. Pellicer, per contra, diu que va morir el 23 de juny de 1742. Villanueva corrobora que fou abat fins 1742. El *DHEE* indica la data de 1742. Pladevall indica les dates de 1735-1742.

134.) L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Franciscus de Copons et de Copóns*. El seu nom en llatí, segons el necrologi de Sant Cugat, és també *Franciscus Copons et de Copons*. Villanueva l'anomena Francisco de Copons y de Copons. Pellicer castellanitza el seu nom com a Francisco. Monsalvatje escriu el seu nom com a Francisco Copóns y Copóns. El *DHEE* l'anomena Francisco de Cópóns y de Cópóns. Pladevall l'anomena Francesc de Copons i de Copons.

135.) L'abaciologi glossat explica que el 1705 fou nomenat paborde de Berga, que a continuació fou elegit abat de Camprodon, d'on va obtenir possessió el 1736, que fou seguidament prior de Ripoll i vicari general i oficial des de 1732 a 1735, per, finalment, el 1743, ser elegit abat de Ripoll, va morir el 2 de maig de 1755. Morer indica les dates del seu abadiat a Camprodon entre 1736 i 1743. Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat a Ripoll l'any 1742. Morer indica que fou promogut com a abat de Ripoll per Ferran VI l'any 1742. Villanueva diu molt succintament que fou abat de Ripoll fins 1755. El *DHEE* indica sols la data de 1755. Pladevall indica les dates de 1743-1755. El necrologi de Sant Cugat confirma la data de la seva mort. Va morir a Barcelona d'un atac d'apoplexia.

136.) L'abaciologi glossat l'anomena en llatí, *Martinus Sermiento*. Villanueva i Pellicer l'anomenen succintament *Martín Sarmiento*. Pladevall l'anomena *Martín de Sarmiento*. Els autors del *DHEE* i *Enciclopedia Universal Ilustrada Europea-americana* donen informació que ajuda a completar la seva personalitat, ja que diuen que en fer-se monjo "muda su nombre de José García Balboa por el de Martín Sarmiento" i "en el mundo se llamó Pedro José García Balboa".

137.) Aquest monjo fou oficialment "cronista de Indias", contra els drets de la Real Academia de la Historia, i inspirador de la imatgeria del Palau Reial de Madrid. L'abaciologi glossat diu que va obtenir les butlles però que no va prendre possessió i va renunciar l'any 1756. Sarmiento "fué nombrado...más tarde, abad del monasterio de Ripoll, cargo que renunció al poc tiempo, habiendo regresado con gran contentamiento suyo á Madrid, para poderse dedicar mejor al estudio" (*Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*). Les mateixes dades dona el *DHEE*: "Es nombrado... finalmente, abad de Santa María de Ripoll, cargo al que renuncia al poco tiempo, dedicando todo el resto de su vida (1750-1772) al trabajo científico en el retiro de su celda de San Martín". Villanueva i Pellicer, en els seus respectius abaciologis, col·loquen el seu abadiat a Ripoll l'any 1755. Villanueva diu succintament: "Martín Sarmiento murió electo solamente". Pladevall, en la mateixa línia, indica que fou electe. Pellicer és qui més informació aporta, ja que si bé en el seu abaciologi el col·loca l'any 1755, diu a més a més "y aunque obtuvo las bulas pontificas, no tomó posesión, renunciando en 1756 por motivos personales, que le impulsaban a no dejar los montes de Asturias". Sobre els motius de la seva renúncia a l'abadia de Ripoll, "en carta a su hermano Francisco Javier, le decía

DEMONSTRACION
CRITICO-APOLOGETICA
DE EL
THEATRO CRITICO UNIVERSAL,
QUE DIÓ A LUZ
EL R. P. M. Fr. BENITO GERONYMO FEYJOO,
Benedictino:
CON LA QUAL SE HACE PATENTE

	Evidencia Certeza Probabilidad Verisimilitud Eleccion de sus Exactitud Harmonia Propriedad	Discursos, Noticias, Opiniones, Conjeturas, Autores, Citas, Expresiones, Palabras,
---	---	---

QUE EN LOS TOMOS I. II. III. EN ALGUNAS
partes del IV. y en la *Ilustracion Apologetica*, pretendió
contradecir el Vulgo, con diferentes Papciones; por no ha-
ver entendido hasta ahora la conexion, y obvia
significacion de las voces.

ADJUNTA UNA DEFENSA
de las Aprobaciones de la dicha Ilustracion.

HACELA UNO DE LOS APROBANTES,
EL PADRE FRAT MARTIN SARMIENTO, BENEDICTINO,
Lector de Theologia Moral en el Monasterio de S. Martin desta Corte.
Non ego ventosa Plebis suffragia vnam.

TOMO PRIMERO.
TERCERA IMPRESSION.

Con Privilegio. En Madrid: Por los Herederos de Francisco del Hierro.
Año de 1751.

Portada de la *Demostración Crítico-apologética de el Theatro Crítico Universal* (1752), obra del futur abat de Ripoll (càrrec del qual mai no va arribar a prendre possessió i al qual, finalment, renuncià [1754-1756]), Martín Sarmiento.

JOSEP D'ORIOI I DE TORD¹³⁸.-abat de Ripoll (Any 1756- † 5 de febrer de 1784¹³⁹).

con motivo del cargo de abad de Ripoll: <<Hermano: después que llegué y vi las orejas al lobo y sé las infinitas mandas que tienen la abadía anejas, voy ya pensando de otro modo que pensaba ahí... Estoy aburridísimo con Ripoll y con Madrid, y con todo género de empleo, dignidad, oficio y oropel>>, y en otra le decía: <<Yo me pudro porque no me puedo volver á Galicia y echar con la trampa á Madrid>>” (*Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana*. Volum 54 (1927-1930). Sarmiento és autor de l’obra *Demostración Crítico-Apológica en defensa del Teatro Crítico Universal que dió á luz Benito Jerónimo Feijóo* (1732), favorable a l’obra de Feijóo, de qui fou amic, col·laborador i censor. Sarmiento va respondre a la segona part de l’obra de José Mañer, que l’any 1729 i 1731 va publicar, en dues parts, un *Anti Teatro Crítico*. A la primera part, el 1729, va respondre Feijóo amb una *Ilustración Apológica* (1729). A la segona part de l’obra de Mañer, va respondre Martín Sarmiento amb la seva *Demostración Apológica* de 1732. Existeix documentació de la correspondència entre Feijóo i Sarmiento (“Cuatro cartas autógrafas del P. Feijoo al P. M. Sarmiento” publicades per Guadalupe de la Noval a *Yermo*, II, 1964). Però sobre la relació entre Sarmiento i Feijóo hi ha molt més a dir. Sarmiento fou quasi un “negre”, un col·laborador treballador al servei del gran polígraf asturià i participà a les obres *Teatro Crítico* i *Cartas Eruditas* (vegeu *DHEE* i *Biografía eclesiástica*. Volum XXVI [26] (1865)). Va morir el 7 de desembre de 1772.

138.) L’abaciologi glossat l’anomena en llatí *Josephus de Oriole* i de Tort. Villanueva l’anomena Jose de Oriol y Tord. Pellicer l’anomena José de Oriol de Tord. El *DHEE* l’anomena Josef de Oriol y Tord. Pladevall l’anomena amb el nom complet de Josep d’Oriol i de Tord.

139.) Aquest abat de Ripoll va ser nomenat amb posterioritat a l’abril de 1756, ja que en l’informe de data 21 d’abril de 1756, el prior i vicari de Ripoll, Joan Tord i de Morer, el fa com seu vacant. L’abaciologi glossat de Ripoll menciona que el *quinquagesimus septimus abbas fuit dominus frater Josephus de Oriole y de Tort anno 1756* (“El cinquanta-setè abat va ser Dom. fra Josep d’Oriola i de Tord, l’any 1756”). Pellicer, en la seva obra de 1878, diu que per renúncia de Sarmiento, “por este motivo fué elegido en el mismo año [1756] D. José de Oriol y de Tord, al que vemos asistir ya en 1757 al último Concilio provincial de Tarragona”. Aquesta darrera data ens és confirmada per Villanueva, que diu: “asistió al último concilio Tarraconense en 1757”. Pladevall indica les dates del seu abadiat entre 1756 i 1784. El *DHEE* indica les dates de 1747 i 1776. Pellicer diu que va morir el 5 de febrer de 1784. L’abaciologi glossat afirma, per contra, que va morir el 19 de febrer de 1784. En tot cas, segons l’abaciologi glossat *cum rexisset abbatiam viginti et septem annis et aliquibus mensibus* (“havent regit l’abadia vint-i-set anys i alguns mesos”).

FRANCESC DE VALÈNCIA I DE SAGRERA¹⁴⁰.

-abat de Ripoll (Anys 1785- † 10 de desembre de 1793¹⁴¹).

ISIDRE DE ROCABRUNA I DE TABERNER¹⁴².

-abat de Ripoll (Any 1795¹⁴³).

FRANCESC DE CÒDOL I DE MINGUELLA¹⁴⁴.

-abat de Ripoll (Anys 1796- † 6 de març de 1806¹⁴⁵).

- 140.) L'abaciologi glossat parla, en llatí, de *Franciscus de València et de Sagra*. Pladevall l'anomena Francesc de València i de Sagra. Villanueva parla de Francisco de Valencia y Segreda. Pellicer l'anomena Francisco de Valencia i de Segreda. DHEE també parla de Francisco de Valencia i de Sagra.
- 141.) L'abaciologi glossat indica la data de 1784 i que va morir a Barcelona el 10 de desembre de 1793. Villanueva diu que "lo fue hasta 1793". Pellicer col·loca el seu abadiat entre els anys 1784 i 1793 (1873) i 1795 (1878 i 1888), però en canvi en el seu llibre de 1888 menciona que va morir "el mismo año en que habían subido al cadalso el rey Lluís XVI y su esposa Maria Antonieta" [1873]. El DHEE sols col·loca la data de 1873. Pladevall indica les dates de 1785 i 1793.
- 142.) Villanueva indica sols el seu nom i primer cognom, Isidoro de Rocabruna. L'abaciologi glossat anomena en llatí *Isidorus de Rocabruna*. Pellicer castellanitza el seu nom com a Isidoro de Rocabruna. Pladevall l'anomena Isidre de Rocabruna, però dubta i afegeix "(i de Taverner?)". Lazzerme (*Noblesa catalana*. Volum III (1977), p. 153 i 155) ens treu de dubtes ja que es tracta del quart fill de Carles de Rocabruna i de Pons, casat el 1715 amb Maria Ignàcia de Taberner i de Còdol, fills del comte de Darnius i de les Illes.
- 143.) Villanueva sols indica que fou "electo". L'abaciologi glossat i Pellicer col·loquen el seu abadiat l'any 1795, tot indicant que no va arribar a prendre possessió per la seva mort a Madrid (als quatre o cinc mesos del seu nomenament). El DHEE sols diu que fou electe. Pladevall també ens indica que fou electe però col·loca l'any 1794. L'abaciologi glossat diu que va morir a Madrid el 1795.
- 144.) Villanueva castellanitza el seu nom com Francisco de Còdol. L'abaciologi glossat parla de *Franciscus Codol et de Minguella*. Pellicer sols castellanitza el seu nom i canvia l'accent, però afegeix el segon cognom, Francisco de Còdol i de Minguella. Barraquer l'anomena Francisco de Codols de Minguella i Francisco de Codol y de Minguella. Pladevall l'anomena Francesc de Còdol i de Minguella.
- 145.) L'abaciologi glossat indica que fou abat el 1796 i que va morir al monestir el 6 de març de 1806, essent abans prior del monestir de Sant Pau del Camp de Barcelona. Villanueva indica que fou abat des de 1796 i que va morir el "marzo de 1806". Mirapeix diu que "murió el abad Codol en el día 6 de marzo de 1706". El DHEE indica les dates de 1796 i 1806. Pellicer afegeix que Francesc de Còdol va ocupar l'abadia el mateix any de la mort de Rocabruna, que ell col·loca el 1795, i que morir el 6 de març de 1806.

ANDRÉS DE CASAUS Y TORRES¹⁴⁶.

-abat de Ripoll (Any 1807 [va prendre possessió el 17 de juliol de 1807]-1816¹⁴⁷).

FRANCISCO DE PORTELLA I DE MONTAGUT¹⁴⁸.

-abat de Ripoll (Any 1817 [va prendre possessió el 17 d'agost de 1817]-1830¹⁴⁹).

146.) L'abaciologi glossat l'anomena en llatí *Andrea Casaus*. Villanueva escriu Andres Casaus. *DHEE* l'anomena sols Andrés Casaus. Pellicer l'anomena també Andrés però el cognomina com de Casaus y de Torres. Monsalvatje l'anomena com Andrés Casás y Torras. Barraquer i Pladevall l'anomena Andrés de Casaus y Torres.

147.) Aquest monjo de San Juan de la Peña, membre de la Real Academia de Historia, autor l'any 1806 d'una *Respuesta del Aragonés aficionado á las antigüedades de su Reyno al entretenimiento I del tomo XX de la Historia critica de España, en defensa del Real Panteón y archivo de S. Juan de la Peña, y de un diploma de S. Salvador de Oña*, una rèplica a l'historiador jesuïta Joan Francesc Másdeu, i de l'obra *Nuevas observaciones para la Historia de Aragón, Navarra y Cataluña* (1829), fou primer abat de Camprodon (Desembre de 1805-1806) i abat, nominal (és de suposar), de Cuixà (31 de desembre de 1805-1806). Mirapeix i Pellicer col·loquen el seu abadiat entre 1807 i 1816. El *DHEE* sols indica la data de 1821. Barraquer indica que Casaus fou "trasladado en 1816 a la prelación de San Cugat". Pladevall indica que després fou abat de Sant Cugat (promogut el 1816 i fins 1830). El seu trasllat a Sant Cugat és mencionat per l'abaciologi glossat.

148.) L'abaciologi glossat de Ripoll l'anomena Francisco Xavier de Portella y de Monteagudo. Pellicer l'anomena Francisco de Portella de Monteagudo. En les professions monàstiques de Sant Pau del Camp el seu nom surt escrit com a Francesc Xavier de Portella i de Montagut. Crec que és com s'ha d'anomenar sense caure en el segon cognom de Monteagudo. Pladevall l'anomena Francisco de Portella y de Monteagudo.

149.) Portella havia estat abat de Camprodon (4 de setembre de 1807-1817) i de Cuixà (4 de setembre de 1807-1817). Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1816. Promogut abat de Ripoll, com per exemple indica Mirapeix, va entrar a la vila el diumenge 17 d'agost de 1817. Va morir segons l'abaciologi glossat de Ripoll "de un ataque de apoplejía en su palacio abacial en el día 5 de enero de 1831".

NUEVAS OBSERVACIONES

PARA LA HISTORIA GENERAL

DE ARAGON, NAVARRA Y CATALUÑA,

POR

EL M. I. S. DR. D. ANDRES DE CASAUS Y TORRES,

ABAD DEL REAL MONASTERIO DE S. CUCUPATE DEL VALLÉS,
INDIVIDUO DE LA REAL ACADEMIA DE LA HISTORIA.

TOMO I.

BARCELONA MDCCCXXIX.

EN LA IMPRENTA DE LOS HEREDEROS DE LA VIUDA PLA.

CON LICENCIA.

Portada de l'obra *Nuevas observaciones para la historia general de Aragón, Navarra y Cataluña* (1829), obra de qui fou l'abat de Ripoll (1807-1816), Andrés de Casaus y Torres, durant la Guerra del Francès.

JOSEP DE BORRELL I DE BUFALÀ¹⁵⁰.

-abat de Ripoll (Anys 1831, va prendre possessió el 2 de gener 1832- † 27 de setembre o d'octubre de 1845¹⁵¹).

150.) L'Abaciologi glossat de Ripoll i Pellicer sols castellanitzen el seu nom com a José de Borrell y de Bufalá. Barraquer l'anomena José de Borrell y de Bufalá. Pladevall l'anomena amb el nom i cognoms complets de Josep de Borrell i de Bufalá. El *DHEE* l'anomena en un biografia particular com a José Borrell y de Bufalá.

151.) Fou monjo almoner, procurador general del monestir de Ripoll, protector de la Capella Musical de Ripoll, i vicari general i oficial de l'abat Casaus. L'Abaciologi glossat diu: "Tomó posesión de la abadía en el día 2 de Enero del año 1832". Barraquer diu que fou "nombrado por el Rey en 1831" i en un altre lloc que fou elegit l'any 1833. Pellicer col·loca l'inici del seu abadiat l'any 1833. Va fugir del monestir minuts abans dels fets del 9 d'agost de 1835, retornà una curta temporada, amb un reduït grup de monjos a Ripoll el juliol de 1837 a la primera i poc duradora conquesta carlina de Ripoll (iniciada el 27 de juliol de 1837 i finalitzada el 16 de març de 1838). Borrell, l'11 de juny de 1842, rep de Gregori XVI facultats per a la reconciliació de l'església de Sant Pere de Ripoll. Borrell va morir a Tàrn, la seva vila natal, el 27 de setembre (d'octubre, diu Pellicer) de 1845.